

PESUE-HANKE

Hyvinvointia edistävä perhetyö avain
parempiin perhepalveluihin

Outi Mäntynen
Opinnäytetyö, syksy 2013
Diakonia-ammattikorkea-
koulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + Kirkon
varhaiskasvatuksen ohjaaja

TIIVISTELMÄ

Mäntynen, Outi. Pesue-hanke. Hyvinvointia edistävällä perhetyöllä parempiin perhepalveluihin. Syksy 2013, 73 s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + Kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja

Opinnäytetyö käsitteli Pesue-hanketta ja sen arviointia. Hanke oli kaksivuotinen perhetyön kehittämishanke, jonka tarkoituksena oli luoda uusia ja kehittää olemassa olevia perhetyön toimintamuotoja paremmin perheitä palveleviksi toimijoiden välistä yhteistyötä lisäämällä. Pesue-hankkeen kehittämistyö keskittyi neljää eri toimintaympäristöön: avoimiin perhekerhoihin, perhevalmennukseen, onnittelukotikäynti- ja yhdistysyhteistyöhön. Pesue-hanketta hallinnoi Säskylän seurakunta ja sen kohderyhmänä oli 07-vuotiaat lapset perheineen.

Tutkimuksen tavoitteena oli arvioida Pesue-hankkeen aikana kehitettyjen ennaltaehkäisevän perhetyön toimintamuotojen onnistumista ja merkitystä omassa toimintaympäristössään. Olennaisena osana tutkimusta olivat säkyläläisten perheiden kokemukset ja osallisuus arvioinnissa. Tutkimus on arviointitutkimus. Toimintaympäristönä oli Säskylä ja sen perhepalvelujärjestelmä. Tutkimuksen lähestymistapa oli sekä positivistinen, että jälkipositivistinen: se sisälsi hankkeen prosessin ja toimintaympäristön kuvauksen sekä kehittämisehdotuksen toiminnan jatkosta. Tutkimusstrategiana oli triangulaatio eli monimenehtelmällisyys. Arvioinnin luotettavuutta haluttiin lisätä määrällisellä sekä laadullisilla tutkimusmenetelmillä ja aineiston analyyseillä. Monipuolinen aineisto mahdollisti myös tutkimustuloksien kannalta tärkeiden ryhmien eli perheiden ja perhetyön toimijoiden ”ääniä” kuulumisen. Kohderyhmälle tehtyjen kyselyntutkimusten tuloksia ja niistä tehtyjä johtopäätöksiä selvennettiin ja syvennettiin haastattelulla ja havainnoinnilla. Kyselytutkimukset analysoitiin ostopalveluina ja haastattelun sekä havainnoinnin analyysimenetelminä käytettiin sisältöanalyysiä ja teemoittelua.

Tutkimuksen tulokset voitiin päätellä, että Pesue-hankkeen tuloksena syntyi toimiva, peruspalveluja tukeva ja hyvinvointia edistävän perhetyön malli, jossa oli mukana lähes kaikki laajan sektorin perhetyöntoimijat. Hankkeen kehittämistyö vahvisti ja täydensi Säskylän perhepalveluja. Tutkimuksen mukaan Pesue-hanke oli onnistunut kehittämistyössään ja sen toimintaympäristöillä oli ollut positiivista vaikutusta säkyläläisten perheiden hyvinvointiin ja Säskylän yleiseen perheystävällisyyteen.

Opinnäytetyöni sisältää kehittämisehdotuksen perheiden hyvinvointia edistävän työn jatkumiseksi Säskylässä. Säskylän terveydenhuollon kuntayhtymän tulisi siirtyä hyvinvointineuvolamalliin, jossa neuvolassa työskentelisi ennaltaehkäisevää perhetyötä tekevä perhetyöntekijä. Ehdotus mahdollistaisi Pesue-hankkeen aikana kehitettyjen palveluketjujen ja yhteistyön koordinoinnin jatkumisen ja kunnan perhepalvelujen painopiste siirtymisen korjaavasta ennaltaehkäisevämpään suuntaan.

Asiasanat: arviointitutkimus, hyvinvointi, kehittämishanke, kotikäynnit, palveluketjut, perhekeskukset, perhetyö, perhevalmennus.

ABSTRACT

Mäntynen, Outi. With Pesue-project to support the welfare of families and enhance family services. 73 p., 1 appendix. Language: Finnish. Autumn 2013.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Program in Social Services, Option in Christian Child and Youth Work, Degree: Bachelor of Social Services.

The Pesue-project was carried out as a development project of two years. The aim was to create new and more suitable practises for the family work. Furthermore to improve the old ones by increasing the co-operation between the authorities. The operational environments of Pesue-project were family coaching, birthday visits and co-ordination with association. Pesue-project is currently managed by the parish of Säkylä and is focusing on children aged 0 to 7 and their families.

The purpose of the bachelor thesis was to evaluate the success and the relevance of the preventive activities of the family work developed during the Pesue-project in its own operational environment. The relevant part of the research is the participation of the families during the evaluation.

The thesis is carried out as an evaluation research. Its functional environment is Säkylä and its service system. The strategy of the research is triangulation to add the reliability of the evaluation by using both, qualitative and quantitative research methods and the material analysis. The main research material was collected by the questionnaire. Interviews and observation clarified the results of the research.

The research showed that Pesue-project has succeeded in the development work and the operational environments of the project made a positive impact on the welfare of the families in Säkylä.

The bachelor thesis includes a development proposal for way to increase the welfare of families in the future. According to the proposal, the municipality of Säkylä should take on a welfare maternity clinic model, which would have their own family worker to promote the preventive work and allow the service chains and the co-operation developed during the project to continue.

Key words: development project, evaluation research, family work, welfare.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 MONIMUOTOINEN PERHETYÖ	9
2.1 Perhetyön määrittelyä.....	9
2.2 Perhekeskukset perhetyön kehittäjänä	12
3 PESUE-HANKE	15
3.1 Hankkeen taustaa ja tarve.....	15
3.2 Hankkeen lähtökohdat ja toiminnan aloittaminen.....	16
3.3 Hankkeen tavoitteet.....	16
4 SÄKYLÄ TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ.....	18
4.1 Säskylä kunta	18
4.2 Säkylän seurakunta.....	19
4.3 Säkylän perhetyön toimijat	20
4.3.1 Säkylän kunnan perhetyö.....	20
4.3.2 Säkylän seurakunnan perhetyö	23
4.3.3 Yhdistysten perhetyö	25
5 KEHITTÄMISTYÖN KUVAUS	26
5.1 Avoimet perhekerhot.....	26
5.2 Moniammatillinen perhevalmennus	28
5.3 Onnittelukotikäynnit	30
5.4 Yhdistysyhteistyö	31
5.5 Huomiota herättänyt hanke	33
6 TUTKIMUKSEN KULKU	34
6.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	34
6.2 Tutkimusmenetelmä.....	34
6.3 Aineistonhankinta- ja analyysimenetelmät	35
6.3.1 Perhepalvelukyselyt ja kyselyjen analyysi	36
6.3.2 Perhetyön toimijoiden haastattelut ja aineiston sisältöanalyysi.....	39
6.3.3 Hankevetäjän tekemä havainnointi ja aineiston teemoittelu.....	41
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	42
7.1 Tutkimukseen osallistuneiden taustatiedot	42
7.2 Perhepalvelukysely 2012 kehittämistyön pohjana	44
7.3 Perhekerhojen tärkeät vertaisryhmät.....	44
7.4 Perhevalmennuksesta tukea odotusaikaan	45
7.5 Onnittelukotikäynti – positiivinen ele vauvaperheille	46
7.6 Perhetapahtumien yhteisöllisyys	47
7.7 Perheystävällisempi kunta.....	48
7.8 Perhetyön ammattilaisten tulevaisuuden linjauksia	48

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISIDEAT	50
8.1 Kaikkia hyödyttävä yhteistyö.....	50
8.2 Voimaannuttava vertaisuus	51
8.3 Koteihin jalkautuva perhetyö	54
8.4 Hyvinvointineuvolamalli perhepalvelujen jäsentäjänä	55
8.5 Ennaltaehkäisy edistää hyvinvointia	57
9 POHDINTA	60
LÄHTEET	63
LIITE 1	67

1 JOHDANTO

Perheiden lisääntynyt pahoinvointi näkyy yhteiskunnassamme avioerotilastoissa ja lastensuojelumenojen kasvuna. Tämä näkyy liian usein myös median otsikoissa. Lasten heitteillejätöt ja pahoinpitelyt, jopa perhesurmat kertovat karua kieltään siitä, mitä ihminen voi tehdä kun ongelmat kasaantuvat, eikä tilanteessa nähdä enää mitään toivoa. Moniongelmaisten perheiden auttaminen on yhteiskunnan tehtävä ja siihen kuuluu paljon resursseja. Lastensuojelun kustannukset ovat viime vuosina kasvaneet rajusti. Suurin osa nykypäivän perhetyön resursseista kuluu korjaavaan perhetyöhön minimiin karsittujen peruspalvelujen vuoksi. Kunta- ja palvelurakenteiden muuttuessa perhetyön toteutusta arvioidaan ja järjestetään uudelleen. Moni perhetyön ammattilainen kuvaa nykyistä toimintakulttuuria välttämättömien ”tulipalojen sammuttamiseksi”.

Säkylän kunnan lastensuojelun tilanne vastaa valtakunnallista tilannetta. Kunnan hyvinvointikertomus pitää lastensuojelutyön kasvua merkittävänä negatiivisena merkinä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin heikentymisestä, rakenteiden vääristymisestä ja varhaisen tuen puutteesta. Arvioiden mukaan lastensuojelulla tuleeikin Säkylässä olemaan tulevana vuosina vaikeat ajat asiakasmäärien kasvusta johtuen, jos oireiluun ei puututa. (Säkylän kunnan hyvinvointikertomus 2013, 11,13.)

Perheiden näkökulmasta on olennaista, että perhetyön kysyntä, tarpeet ja tarjonta kohtaavat. Toimintaympäristön ja perherakenteiden muuttuminen haastaa perhetyön toimijat lastensuojelullisen perhetyön vahvistamisen lisäksi kehittämään uusia toimintamalleja ennaltaehkäisevään perhetyöhön. Kehittämistyön tavoitteena on löytää konkreettisia keinoja siihen, miten perheiden ongelmiin pystyttäisiin puuttumaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Tähän haasteeseen vastasi myös Pesue-hanke, joka oli kaksivuotinen perhetyön kehittämishanke. Hankkeen kohderyhmä oli 0 - 7 -vuotiaat lapset perheineen. Olin hankkeen ideoija, toiminnan suunnittelija ja hankevetäjänä vastasin myös sen käytännön toteutuksesta. Hankkeen tavoitteena oli luoda uusia ja kehittää olemassa olevia perhetyön toimintamuotoja paremmin perheitä palveleviksi toimijoiden välistä yhteistyötä lisäämällä. Pesue-hankkeen kehittämistyön lähtökohtana oli olemassa olevat vahvuudet ja voimavarat.

Kehittämistyössä keskityttiin ongelmien korjaamisen sijasta perheiden hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettujen toimintamuotojen kehittämiseen. Pesue-hankkeen tarkoituksena oli luoda pienen kunnan perhetyön pilottimalli, jota muut kunnat voivat halutessaan käyttää. Hanketta hallinnoi Säskylän seurakunta ja yli puolet sen rahoituksesta katettiin Kehittämisyhdistys Pyhäjärviseuutu ry:n myöntämällä Leader rahoituksella.

Pesue-hanke päättyi syksyllä 2013 ja sitä käsittelevä arviointitutkimus tuntui luonnolliselta sekä opiskelua että työelämää palvelevalta aiheelta opinnäytetyölleni. Sain tutkimuksesta tukea hankkeen loppuraportin laatimiseen ja toisaalta osa hankkeen aikana kerätystä materiaalista toimi opinnäytetyöni aineistona. Tavoitteenani oli, että tutkimus vahvistaisi olettamukseni toimintaympäristön tarpeiden pohjalta kehitettyjen ennaltaehkäisevien perhetyön toimintamallien toimivuudesta sekä palveluketjun ja yhteistyön jatkuvuuden tärkeydestä.

Ehkäisevän perhetyön kehittäminen edellyttää kunta- ja palvelurakenteeseen pohjalta syntyvien palvelujen käytännön toiminnan arviointia. Tämä toimii perusteluna Pesue-hanketta koskevan arviointitutkimuksen tekemiselle. Tutkimuksen tavoitteena oli arvioida Pesue-hankkeen aikana kehitettyjen ennaltaehkäisevän perhetyön toimintamuotojen onnistumista ja merkitystä omassa toimintaympäristössään. Tutkimus rajattiin käsittelemään Pesue-hankkeen kohderyhmää ja sen toimintamuotojen eli avoimen perhekerhotoiminnan, perhevalmennuksen, onnittelukotikäyntityön ja yhdistisyhteistyön kehittämistä ja siinä onnistumista. Tutkimus arvioi lisäksi oliko hankkeen kehittämistyöllä positiivista merkitystä perheiden hyvinvointiin ja tukiko hankkeen myötä syntynyt perhetyön toimenkuva muiden toimijoiden työtä. Arviointi perustui pääosin hankkeen perhepalvelukyselyjen vastauksiin. Kyselystä saatuja tutkimustuloksia ja johtopäätöksiä täydennettiin perhetyön toimijoiden haastatteluaineistolla ja hankevetäjän työssä keräämällä havaintoaineistoilla. Triangulaatiota käyttämällä lisättiin tutkimukseni objektiivisuutta ja luotettavuutta.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys kietoutuu monimuotoisen ja rikkonaisen perhetyön käsitteen ympärille. Korjaavan ja ennaltaehkäisevän perhetyön käsitteiden ongelmakeskeisyys johti tutkimuksessa oman hyvinvointia edistävän perhetyö-käsitteen määrittelyyn. Hyvinvointia edistävä perhetyö on suunnitelmallista, eikä se sisällä interventiota niin kuin perhetyö yleensä. Se mahdollistaa kuitenkin tuen tarpeen varhainen tunnistami-

nen. Sen voidaankin katsoa olevan korjaavan ja ennaltaehkäisevän perhetyön jälkeen ”kevyintä” perheiden hyväksi tehtävää työtä, jonka tavoitteena on perheiden hyvinvoinnin edistäminen.

Ruotsin Leksandin perhekeskus ja Imatran hyvinvointineuvolamallien tulokset toimivat esimerkkeinä ennaltaehkäisevän työn vaikuttavuudesta. Nämä mallit osoittavat, että perhetyön resurssien painopisteen siirtäminen korjaavasta ennaltaehkäisevämpään suuntaan on kannattava investointi. Tulokset näkyvät lastensuojelumenojen selvänä laskuna, kohdennettujen palvelujen tarpeen vähenemisenä ja ennen kaikkea perheiden hyvinvoinnin lisääntymisenä. Nämä hyväksi osoitetut käytänteet antavat viitekehystä ja vertailukohtaa tutkimukselle. Toivon, että opinnäytetyöni rohkaisee perhetyön ammattilaisia ja opiskelijoita tarttumaan työelämän haasteisiin ja kehittämään hankkeiden avulla tärkeiksi kokemiaan työmuotoja.

2 MONIMUOTOINEN PERHETYÖ

Jotta pystyy määrittelemään perhetyön ja muita siihen liittyviä käsitteitä, pitää määritellä käsite perhe. Perhetyön kirjallisuus ja sitä koskevat tutkimukset sisältävät monenkirjavia perheen määritelmiä. Yleensä kaikkien asiaa pohtineiden lopputulos on sama: perhettä on mahdoton määritellä. Mukava-hankkeen erikoistutkija Kirsi Pohjola toteaa artikkelissaan *Perhe ja lapsen perhe* tutkijoiden jopa miettineen, mihin perhetutkimusta ylipäätään tarvitaan, kun perhettä ei enää ole (Pohjola 2005, 43). Perhe voi käsitteenä tarkoittaa eri ihmisille eri asioita. Aikuisella saattaa olla hyvinkin erilainen näkemys siitä, ketkä kuuluvat perheeseen, kuin hänen lapsellaan. (Vilen, Leppämäki & Ekström 2008, 195.)

Tarkoitan tässä tutkimuksessa perhe käsitteellä lapsiperhettä. Teen tämän rajauksen tutkimukseni kohderyhmän perusteella. Tilastokeskus määrittelee lapsiperheen perheeksi, johon kuuluu vähintään yksi kotona asuva alle 18-vuotias lapsi (Tilastokeskus i.a.).

2.1 Perhetyön määrittelyä

Perhetyön käsitettä voidaan lähestyä eri näkökulmista. Perhetyötä ajatellaan usein sen kohteen eli perheen pohjalta. Perhe-käsitteen epämääräisyys on luultavasti osasyy siihen, että myös perhetyön määrittely on vaikeaa. Tutkija Mervi Uusimäki on analysoinut perhetyön käsitettä selvityksessään *Perhetyötäkö kaikki*, jossa kerrotaan mitä perhetyön käsite tarkoitti eri toimijoille. Selvitys mallintaa ja jäsentää perhetyötä käsitteenä ja toimintana. (Uusimäki 2005a, 21.) Siinä todetaan, että perhetyön käsite merkitsee eri asioita eri toimintaympäristöissä (Uusimäki 2005b, 5, 107). Perhetyön sisältö, toimintamuodot, tavoitteet, tekijät ja toimintaa organisoivat tahot vaihtelevat paikkakunnittain (Sosiaaliportti 2013a).

Perhetyötä tehdään yhteistyössä perheen ja perheenjäsenten kanssa, mutta keskeistä on aina lapsen edun turvaaminen (Sosiaaliportti 2013a). Perhetyö voidaan nähdä myös ajatelu- ja toimintamallina, jonka työotteena on perhekeskeisyys tai -lähtöisyys (Uusimäki 2005b, 193). Perhekeskeinen lähestymistapa tarkoittaa perheen huomioimista kaikessa

toiminnassa. Perhe on läsnä myös yhden ihmisen kohtaamisessa. (Vilen ym. 2008, 197; Minäkö perhetyön tekijä 2009, 28.)

Perhetyö jaotellaan yleisesti ennalta ehkäisevään ja korjaavaan perhetyöhön. Niiden välinen raja on usein hyvin epämääräinen. Lastensuojelulaissa **ennaltaehkäisevää perhetyötä** kuvataan käsitteellä ehkäisevä lastensuojelu. Se on lasten ja nuorten hyvinvointia edistävää toimintaa, jota kunta järjestää silloin kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Toiminnalla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua (3 a §) on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, päivähoitossa ja äitiys- ja lastenneuvolassa. (Uusimäki 2005b, 108; Lastensuojelulaki 2007.)

Ennaltaehkäisevällä perhetyöllä tarkoitetaan lapsiperheille järjestettävää kokonaisvaltaista, suunnitelmallista ja pitkäjänteistä tukemista. Perhetyö voi olla vapaaehtoisuuteen perustuvaa eikä vaadi lähetettä tai asiakkuutta lastensuojelussa. Ennalta ehkäisevän perhetyön vastakohta on **korjaava perhetyö**. Sillä tarkoitetaan lastensuojelullista, suunnitelmallista ja tavoitteellista perheen tilanteen selvittelyä ja yhdessä sovittuihin muutoksiin tukemista. Korjaavan perhetyön aloittaminen vaatii lastensuojelun sosiaalityöntekijän lähetteen. (Sosiaaliportti 2013a.)

Oman tutkimukseni kannalta on ongelmallista se, että perhetyö, jopa ennaltaehkäisevä perhetyö, nähdään jonkin negatiivisen asian ratkaisemiseksi tehtävänä työnä. Se voi olla pieni esimerkiksi neuvolassa havaittu pulma, joka aiheuttaa tuen tarpeen tai se voi olla monikerroksinen ongelmavyyhti, jota puretaan lastensuojelullisin keinoin. Uusimäen selvitys kertoo, että myös suurin osa alan ammattilaisista ja vanhemmista liittyy perhetyön ensisijaisesti ja vahvimmin sosiaalityöhön (Uusimäki 2005b, 111). Perhetyölle on siis selvästi muodostunut lastensuojelun leima. Voisiko asia taustalla olla se, että ainut perhetyötä määrittelevä laki on lastensuojelulaki (36§)? Se määrittelee perhetyön lastensuojelun avohuollon tukitoimeksi ja ennaltaehkäisevä perhetyö nimetään siinä ehkäiseväksi lastensuojeluksi (Lastensuojelulaki 2007).

Perhetyön ongelmakeskeisyyttä pyritään ratkaisemaan jakamalla se käsitteellisesti perhetyöksi ja perhepalveluiksi. Uusimäen selvityksen mukaan perhetyö on suunnitelmallista ja siihen liittyy perheeseen tehty interventio. Perhepalvelusta puhutaan taas kun perhettä tuetaan tai sen kanssa tehdään yhteistyötä ilman suunnitelmallisuutta tai tavoitteellisuutta.

(Uusimäki 2005b, 110,70.) Suurin osa tutkimukseni toimintamuodoista voidaan lukea palvelujen ”keveyden” vuoksi perhepalveluihin, mutta toiminta on myös suunnitelmallista ja tavoitteellista, joten tämäkään määritelmä ei tue tutkimustani.

Monissa lähteessä perhetyötä kuvaillaan yleisellä tasolla perheiden hyvinvointia edistäväksi työksi. Kuvauksen perusteella määrittelin uuden käsitteen **hyvinvointia edistävä perhetyö**. Se kuvaisi mielestäni edellä mainittuja termejä paremmin yleistä, mutta usein myös suunnitelmallista esimerkiksi kasvatuskumppanuuteen perustuvaa perhetyötä, jota ammattilaiset tekevät oman työnsä ohessa esimerkiksi neuvolassa, päivähoitossa ja koulumaailmassa. Se määritteli hyvin myös seurakuntien matalankynnyksen perhekerhetyötä, järjestöjen perhekahvilatoimintaa sekä tämän tutkimuksen näkökulmasta hankkeiden ja yhdistysten kautta tehtävää perhetyötä. Näiden kaikkien toimintamuotojen tavoitteena on perheiden hyvinvoinnin edistäminen. Hyvinvointia edistävä perhetyö ei sisällä interventiota niin kuin perhetyö yleensä, mutta se sisältää mahdollisuuden tuen tarpeen varhaiseen tunnistamiseen. Sen voidaankin katsoa olevan korjaavan ja ennaltaehkäisevän perhetyön jälkeen ”kevyintä” perheiden hyväksi tehtävää työtä.

Hyvinvointitutkimukset määrittelevät hyvinvoinnin käsitteen moniulotteisesti ja monitasoisesti yhteisön tai yksilön tasoilla. Sen ulottuvuudet valitaan ja määritellään uudestaan tutkimusintresseistä riippuen. (Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit 2011, 27.) Perinteisesti hyvinvoinnin osatekijät on jaettu terveyteen, materialistiseen hyvinvointiin sekä koettuun hyvinvointiin (Vaarama, Moisio & Karvonen 2010,11). Tässä tutkimuksessa määrittelyn mittariksi on valittu perhe. Hyvinvointia edistävän perhetyön tavoite on siis hyvinvoiva perhe. Perhe nähdään kokonaisuutena, jossa jokaisen perheenjäsenen hyvinvointi vaikuttaa myös koko perheen hyvinvointiin. Hyvinvoivaa perhettä on vaikea määritellä, koska jokaisen hyvinvoinnin kokemus on hyvin subjektiivinen. Hyvinvointi koostuu monista tekijöistä ja merkitsee eri elämänkaaren vaiheessa eri asioita. Perheessä lapsille hyvinvointi on ennen kaikkea vanhempien antamaa huolenpitoa ja turvallisuutta, leikkiä ja turvallisia ihmissuhteita. Perheen vanhemmille hyvinvoinnin etusijalla ovat yleensä lasten hyvinvoinnista huolehtiminen, mielekäs työ ja tekeminen sekä perheen toimeentulon turvaaminen. (Hyvinvointi 2015 -ohjelma 2007, 11.)

Perheen toimivuutta voidaan tarkastella kulttuurin, yhteiskunnan ja perhetyön toimijoiden perhekäsityksien näkökulmasta. Familistisen perhekäsityksen mukaan on tärkeintä

perheen toimivuus kokonaisuutena ja sen koossa pysyminen. Individualistisen perhekäsityksen mukaan taas perheenjäsenten omat tarpeet ja hyvinvointi ovat tärkeitä. (Vilen, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, 12.) Hyvinvoinnin kokemuskin on perheessä monisuuntainen. Koska jokaisen perheenjäsenen hyvinvointi vaikuttaa myös koko perheen hyvinvointiin sekä perheeseen että yksilöön kohdistuvalla perhetyöllä voidaan vaikuttaa koko perheen hyvinvointiin. Perhe tulisikin nähdä kokonaisuutena, johon jokainen perheenjäsen toiminnallaan vaikuttaa (Reijonen 2005, 11).

Tässä tutkimuksessa perhetyön käsitteillä on yleinen ja laaja merkitys. Perhepalvelut kuvaavat siis kaikkien tahojen tarjoamia palveluja ja perhetyö sitä kaikkea eri toimijoiden tekemää työtä, joissa mukana tai joiden kohteena on perhe (Uusimäki 2005b, 108).

2.2 Perhekeskukset perhetyön kehittäjänä

Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä on erilaisista kehittämisohjelmista päätellen tullut koko yhteiskuntamme yhteinen tavoite. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituskauden keskeisiä tavoitteita ovat peruspalvelujen ja ennaltaehkäisevän työn vahvistaminen sekä lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittäminen. Kehittämistyötä jatketaan KASTE I -ohjelmassa luotujen hyvien käytäntöjen mukaisesti. Tavoitteena on, että perhekeskus toiminta edistää yhä useammassa kunnassa toiminnallaan varhaista puuttumista ja pulmien ennalta ehkäisyä. (Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 2011, 56, 62.)

Teoksessa *Perhetyön parhaaksi* perhekeskusta kuvataan seuraavasti:

Perhekeskus on palveluverkosto ja perheiden kohtaamispaikka, joka kokoaa yhteen lasten, nuorten ja perheiden palvelut ja toimijat. Sen tehtävänä on edistää lasten ja perheiden hyvinvointia ja terveyttä sekä ennaltaehkäistä ja puuttua varhain lasten ja nuorten kasvu ympäristöjen ongelmiin. Perhekeskuksiin voivat kuulua kunnallisten perus- ja erityispalvelujen lisäksi seurakunnat, vapaaehtoisjärjestöt ja yksityiset toimijat. Perheille toiminta ilmenee muun muassa moniammatillisena palvelukäytäntönä (perhevalmennus), palvelujen toimitilana (perhekeskus) tai perheiden ja lasten kohtaamispaikkana (avoin päiväkotitoiminta, perhekahvila). (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 92.)

Perhekeskus voi olla fyysinen tila, jossa lapsiperheiden palvelut ovat saman katon alla tai toimijoiden verkosto, jossa yhteistyölle on luotu vakiintuneet käytännöt. Kaiken toimin-

nan lähtökohtana on lapsi- ja perhelähtöinen työote ja toimijoiden välinen yhteistyö. Keskeistä on ennaltaehkäisevien rakenteiden luominen peruspalveluihin. Hyviksi käytän-teiksi ovat osoittautuneet perhevalmennus, kotikäyntityö, perhetyö, vanhempien vertais-ryhmät ja perhekahvilatoiminta. (Järvinen ym. 2012, 92.)

Perhekeskusajattelun juuret ovat Ruotsissa. Siellä perheiden hyvinvointia edistävä ennal-taehkäisevä yhteistoiminta on vakiintunutta. Perhepalvelut on keskitetty perhekeskuksiin, yleisimmin avoimen päiväkotien yhteyteen. Päiväkotiin liittyvät äitiys- ja lastenneuvola sekä sosiaalitoimen neuvonta- ja tukipalvelut. Vanhempainkasvatuksella, joka vastaa meidän perhevalmennusta, on Ruotsissa keskeinen rooli. Se on suunnattu ennaltaeh-käisevästi kaikille ja sen tapaamiset järjestetään sekä ennen että jälkeen vauvan syntymän. Föreningen för Familjecentraler -yhdistykset toimivat kunnissa perhekeskusten tukena. Ne pyrkivät siihen, että perhekeskustoiminta yleistyy maassa ja alueellisia verkostoja muodostuu. (Familjecentraler i.a.)

Suomessa on erityisesti saanut huomiota Ruotsin Leksandin perhekeskustoiminta, jonka voidaan sanoa olleen perhekeskustyön pioneeri. Vuonna 1996 aloitettu toiminta on kehit-tynyt synnytysvalmennuksesta laajaksi perheitä tukevaksi eri toimijoiden yhteistyöksi. Avioerot ja niiden myötä lapsen riittämätön suhde toisen vanhempaan olivat toimineet Leksandissa vanhempainkasvatuksen kehittämisen motiiveina. Siellä huomattiin, että yk-sinkertaisella vertaisryhmätoiminnalla voidaan vanhemmille antaa työkaluja parisuhteen ja vanhemmuuden vahvistamiseen. Pitkäkestoisen vanhempainkasvatuksen aikana per-heille syntyy sosiaalinen verkosto, johon he kuuluvat ja jota he itse kehittävät lapsen kas-vaessa. Vanhempainkasvatus koostuu 18 ryhmätapaamisesta, joista kahdeksan on ennen lapsen syntymää ja kymmenen lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana. Kolme neljästä vanhempainryhmästä jatkaa itsenäisesti toimintaansa tämän jälkeen.

Leksandin perhekeskus toiminta on tarkoitettu kaikille eli se on luonteeltaan yleistä. Siellä on todettu, että laadukkaasti toteutettu yleinen toiminta vähentää kohdennettujen palvelujen tarvetta. Toiminnan tavoitteena on hyvinvoinnin edistäminen ja painopisteenä ovat ihmisen hyvät puolet sekä vahvuudet, eivätkä ongelmat. Vanhempien tapaamisissa yhdistyvät mukava yhdessäolo ja tarpeellisen tiedon saaminen sekä keskustelu. Vanhem-mat sitoutuvat mielellään toimintaan, koska he kokevat tapaamiset miellyttäväiksi ja tar-koituksenmukaisiksi. Vanhempainkasvatusta toteuttaa säännöllisesti toiminnassa olevien

ammattilaisten muodostama perhekeskustiimi. Myös vanhempien vapaaehtoistyö on lisääntynyt ja he toimivat esimerkiksi isäryhmien vetäjinä. Leksandin toiminta on hyvä esimerkki myönteisessä hengessä toteutetusta perhekeskeisestä ja pitkäjänteisestä kehittämistyöstä, jossa on mukana koko kunta. (Paavola 2004, 823.)

Viime aikoina on perhepalvelujen kehittämistyötä tehty maassamme kymmenien kehittämishankkeiden avulla. Hankkeille on yhteistä se, että perhe on toiminnan ja yhteistyön keskiössä. Monet perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi perustetut hankkeet tähtäävät uudenlaisen perhetyön toimijoiden välisen yhteistyön ja toimintamallien kehittämiseen. Hankkeet eroavat toisistaan sekä sisällöltään, että kehittämisajakautujenkin kannalta. Suomessa perhekeskusten rakentumista kuntiin pyrittiin vauhdittamaan Perhehankkeella, joka oli osa valtakunnallista Sosiaalialan kehittämishanketta. Se vei asiaa eteenpäin yhteensä 30 kunta- ja seutukunta hankkeissa. Perhekeskusten kehittäminen jatkuu lasten, nuorten ja perheiden Kaste II-hankkeissa. (Järvinen ym. 2012, 92.)

Näen perhekeskusmallissa paljon hyvää. Keskittämisen kautta syntynyt moniammatillinen yhteistyö helpottaa toimijoiden välistä tiedonkulkua ja jokaisen erityisosaaminen tulee tiimin käyttöön. Toimijoiden välinen yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuden asioiden yhteiseen pohtimiseen millä näen olevan perhetyön ammattilaisten työssä jaksamista edistävä vaikutus. Suurin edunsaaja perhekeskusmallissa on kuitenkin perhe. Perhepalvelujen keskittäminen helpottaa perheiden siirtymistä palvelusta toiseen, ja näin kynnys avun vastaanottamiseen madaltuu.

3 PESUE-HANKE

Pesue-hanke oli kaksivuotinen perhetyön kehittämishanke. Pesue nimi tulee Silkkiuikuista, joka on Säkylän Pyhäjärven yleisin uikkulaji. Silkkiuikku perhe, pesueen huolehtimiseen osallistuva koiras ja poikasiaan selässä kantava emo, toimi inspiraationa hankkeen nimelle. Hankkeen tavoitteena oli luoda perhetyön pilottimalli, joka perhetyön toimijoiden yhteistyötä kehittämällä parantaisi perhepalveluja paremmin perheitä palveleviksi. Luotua mallia saisivat muut kunnat halutessaan käyttää. Hankkeen kohderyhmänä oli 07-vuotiaat lapset perheineen ja siinä työskenteli yksi kokoaikainen hankevetäjä. Pesue-hankkeen kehittämistyö keskittyi neljään eri toimintaympäristöön: avoimiin perhekerhoihin, perhevalmennukseen, onnittelukotikäynti- ja yhdistysyhteistyöhön. (Pesue-hankkeen loppuraportti 2013.)

Pesue-hanke aloitti toimintansa elokuussa 2011 ja se päättyi syyskuussa 2013. Hanketta hallinnoi Säkylän seurakunta. Kehittämisyhdistys Pyhäjärviseu ry:n myöntämä Leader-rahoitus kattoi 60 % hankkeen budjetista. Muina rahoittajina olivat Säkylän kunta (20 %) ja Säkylän seurakunta (20 %). Rahoittajien lisäksi hankkeessa olivat mukana Säkylän ja Köyliön terveydenhuollon kuntayhtymän neuvola ja 17 paikallista yhdistystä. Pesue-hankkeen toimintaa johti työryhmä, joka koostui kunnan, kuntayhtymän, seurakunnan ja Leaderin edustajista. (Pesue-hankkeen loppuraportti 2013.)

3.1 Hankkeen taustaa ja tarve

Pesue-hanketta edeltävä vuonna 2010 Säkylään syntyi 60 vauvaa keskimääräisen neljänkymmenen vauvan sijasta. Tämä paljon paikallista huomiota saanut ”vauvabuumi”, kasvaneet lastensuojelukustannukset ja suuri avioerojen määrä toimivat perusteena perhetyön kehittämistarpeelle. Kunnan perhetyön voimavarat kohdennettiin korjaavaan työhön, eikä ennaltaehkäisevän perhetyön kehittämiseksi ollut resursseja. Eri perhetyön toimijat tekivät kukin tahollaan ennaltaehkäisevää työtä perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi, mutta toimijoiden välinen yhteistyö oli satunnaista. Yhteistyön kehittäminen kaipasi koordinoijaa, joka aluksi kartoittaisi eri toimijoiden tarpeet ja toiveet sekä jatkossa ohjaisi suunnitelmallisesti kehittämistyötä eteenpäin.

Kesällä 2011 Pesue-hankkeen valmisteluvaiheessa Säkylän seurakunta remontoi Leader rahoituksen turvin vanhan kerhotilansa Pytingin perhetyön tilaksi. Investointihankkeen tuloksena Säkylän seurakunnan omistamasta kerhorakennuksesta tuli perhekerhotoiminnan keskus.

3.2 Hankkeen lähtökohdat ja toiminnan aloittaminen

Aloitin seurakunnan lastenohjaajan työni ohella sosionomin monimuoto-opinnot Satakunnan ammattikorkeakoulussa syyskuussa 2010. Siirryin myöhemmin Järvenpään Diaakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijaksi, koska katsoin, että kirkon varhaiskasvatuksen ohjaajakoulutus antaa kirkollisen pätevyyden lisäksi hyvät edellytykset perhetyön parissa työskentelevälle. Sain sosionomin koulutukseen liittyvistä hankeopinnoista ajatuksen eri perhetyön toimijoiden välistä yhteistyötä kehittävästä hankkeesta. Vastasin lastenohjaajan työssäni seurakunnan perhekerhotoiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta. Minulla oli työni kautta muodostunut kattava verkosto muihin paikallisiin perhetyötä tekeviin tahoihin. Seurakunnan johdon kannustamana vein hankeidea eteenpäin.

Havaitsemastani lukuisten erilaisten hankkeiden aiheuttamasta ”hankeväsyydestä” huolimatta, kaikki julkiset tahot ja 17 paikallista yhdistystä lähtivät mukaan hankkeeseen. Mukaan lähteneitä tahoja yhdisti yhtenäinen näkemys perhetyön kehittämisen tarpeesta Säkylässä. Kaikki toimijat näkivät hankkeen painopistealueena perheyhteyttä vahvistavan ja ennaltaehkäisevän työn kehittämisen.

3.3 Hankkeen tavoitteet

Pesue-hankkeessa mukana olevien tahojen yhteisenä tavoitteena oli perheiden hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen sekä pyrkimys tehdä Säkylästä perheystävällisempi kunta. Lisäksi tavoitteena oli, että hankkeen tuloksena syntyisi toimivia ja pysyviä yhteistyömalleja pienen kunnan perhetyöhön ja niiden avulla säästettäisiin tulevaisuudessa julkisia perhetyön menoja. Lähtökohtana oli, että perheiden sekä perhetyön toimijoiden tarpeiden ja toiveiden pohjalta sekä luotaisiin uusia että vahvistettaisiin olemassa olevia ja toimivia perhetyön toimintamuotoja. Näiden perheille suunnattujen toimintamuotojen toivottiin

tarjoavan perheille mahdollisuuden sosiaaliseen verkostoitumiseen. Tarkoituksena oli, että organisoidulla yhteistyöllä ja voimien yhdistämisellä saataisiin aikaan enemmän ja laadukkaampia perhepalveluja, joissa jokainen taho voisi olla mukana omalla erityisosaamisellaan. (Pesue-hankkeen toimintasuunnitelma 2011, 2.)

Kehitystyön tuloksena toivottiin syntyvän uusia toimintamalleja vanhemmuuden vahvistamiseksi siihen liittyviä valmiuksia ja voimavaroja tukemalla. Toisaalta tavoitteena oli kehittää uusia keinoja tuen tarpeen tunnistamiseen ja varhaisen puuttumiseen. (Pesue-hankkeen toimintasuunnitelma 2011, 2.) Tavoitteena oli, että hankkeen myötä Pesue-hankevetäjälle muodostuu oma tärkeä rooli kunnan ennaltaehkäisevässä työssä. Työnkuvan toivottiin vastaavan säkyläläisten perheiden tarpeisiin ja tukevan muiden perheiden parissa työskentelevien ammattilaisten työtä. Tavoitteena oli, että hankkeen myötä syntynyt matalan kynnyksen perhetyön toimi saa jatkoa hankkeen jälkeen. (Pesue-hankkeen toimintasuunnitelma 2011, 3.) Työskentelin Pesue-hankkeen kokoaikaisena hankevetäjänä. Vastasin hankkeen kokonaisvaltaisesta koordinoinnista ja toimin käytännön työntekijänä kehitettävissä perhetyön toimintaympäristöissä.

4 SÄKYLÄ TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ

Tutkimuskontekstina toimi Säkylän kunta. Kuvailen Säkylää, Säkylän seurakuntaa ja perhepalveluja kertomalla, millaista perhetyötä Pesue-hankkeen kannalta keskeiset toimijat tekivät ennen Pesue-hankkeen alkamista. Kunnan perhetyön kuvaus vastaa tämän päivän tilannetta, koska se aloitti toimintansa samoihin aikoihin kuin Pesue-hanke. Tuon kuvauksessa esiin ja kyseenalaistan tutkimuksen toimintaympäristöön liittyviä vahvuuksia ja haasteita, jotka olivat hankkeen kehittämistyön ja tutkimuksen taustalla.

4.1 Säkylä kunta

Säkylä on pieni maalaiskunta, joka sijaitsee eteläisessä Satakunnassa, Säkylän Pyhäjärven pohjoisrannalla. Säkylän väkiluku oli vuoden 2012 alussa 4631 henkilöä. Säkylän työttömyysaste oli kesäkuun 2013 lopussa 6,1 %, eli työllisyystilanne on selvästi maakunnan ja myös koko maan työllisyyttä parempi. Säkylän suurimpia työnantajia ovat kehittyvä ja kasvava Porin Prikaatin varuskunta ja monipuoliset elintarviketeollisuuden yksiköt. Nämä suuret työnantajat tuovat Säkylään uusia kuntalaisia. (Säkylä i.a.)

Säkylässä on yksinhuoltajaperheiden osuus lapsiperheistä suurempi kuin naapurikunnissa (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013a). Sosiaalityön lastensuojelun asiakkuudet ovat huomattavasti lisääntyneet Suomessa viime vuosina. Kunnan hyvinvointikertomuksen mukaan Säkylän vuoden 2012 lastensuojelun tilanne vastaa Suomen yleistä tilannetta. Tarkkaa Säkylän lastensuojelupalvelujen tarpeen kehitystä on mahdotonta tarkastella viime vuosien puutteellisen tilastoinnin vuoksi. Hyvinvointikertomuksen tieto perustuu vuoden 2012 tilastoihin ja kunnan sosiaalityöntekijöiden kokemuksiin. (Säkylän kunnan hyvinvointikertomus 2013, 11.)

Säkylään syntyy keskimäärin 40 lasta vuodessa. Siellä asuvien lapsiperheiden määrä osuus muista perheistä on noin 3 % vähemmän kuin Satakunnassa ja noin 6 % vähemmän kuin Suomessa keskimäärin. Säkylän tulevaisuuden väestöennuste on negatiivinen ainakin vuoteen 2030 asti. Sitä selittää lapsiperheiden ja syntyvien lasten pieni määrä sekä

ikäihmisten osuuden voimakas kasvu suhteessa syntyviin lapsiin. (Säkylän kunnan hyvinvointikertomus 2013, 5.) Kunnan haasteena on löytää keinot negatiivisen väestökehityksen pysäyttämiseen. Hyvinvoiva kunta tarvitsee veronmaksajia, jotta se pystyy tarjoamaan asukkailleen niiden tarpeiden mukaisia palveluja. Säkylän lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma nimeää kunnan tavoitteeksi lapsiväestön kehityksen positiivisen muutoksen (Säkylän kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2012, 4). Lapsiperheiden avulla kunta voisi kääntyä muuttovoittoiseksi. Säkylä on tällä hetkellä monelle perheen vanhemmalle työssäkäynti kunta, mutta mitkä ovat ne kriteerit, joiden perusteella nämä ihmiset valitsivat Säkylän asuinkunnakseen? Uskoakseni perheet näkevät kunnan hyvinä puolina työnantajan tuoman elannon lisäksi hyvät perhepalvelut ja yleisesti kaikessa toiminnassa näkyvän perheystävällisyyden.

4.2 Säkylän seurakunta

Säkylän seurakunta kuuluu Turun arkkihiippakuntaan ja Kokemäen rovastikuntaan. Seurakunnan keskus on vuonna 1776 valmistunut kirkko. Seurakunnassa oli vuoden 2012 lopussa 4106 jäsentä. Kirkkoon kuului vuoden 2012 lopussa 89 % säkyläläisistä. Pienestä jäsenmäärästään huolimatta seurakunta on paikkakunnallaan näkyvä toimija ja sen toiminta on laajasti verkostoitunutta. Kastettujen osuus syntyneistä on maassamme laskenut viimeisten vuosikymmenten aikana (Meidän kirkko 2007, 22). Säkylässä tilanne on tältä osin hyvä, koska syntyneistä lapsista kastetaan noin 90 % (Irma Jokinen, henkilökohtainen tiedonanto 9.9.2013). Valtakunnallinen kirkosta eroaminen on ollut vilkasta jo pitkään (Meidän kirkko 2007, 16). Sama suuntaus on nähtävissä myös Säkylässä. Vuonna 2012 Säkylän seurakunnan jäsenyydestä erosi 37 jäsentä (Irma Jokinen, henkilökohtainen tiedonanto 9.9.2013). Vähentyneet verotulot tuovat paineita seurakunnan toimintamuotojen ylläpitämiseen.

Seurakuntien haasteena on saada seurakuntalaiset osallistumaan sen toimintaan. Osallisuus tekee seurakunnan toiminnasta merkityksellistä, ja se pitää ihmiset kirkon jäseninä. Tehokkaampaa ja monipuolisempaa seurakunnan palveluja koskevaa viestintää ja seurakunnan toimintamuotoja kehittämällä ihmiset voivat löytää seurakunnasta yhteisön johon kuulua. (Meidän kirkko 2007, 16.) Meidän kirkko -mietintö haastaa seurakunnat löytämään keinoja seurakuntalaistensa laadukkaaseen kohtaamiseen vähintään viisi kertaa

vuodessa. Kannattaisiko seurakunnan voimavarat kohdentaa ”kipupisteeseen”, eli eniten kirkosta eroavaan nuorten aikuisten ikäryhmään? Seurakunnan perhetyötä kehittämällä nuorten aikuisten ja heidän perheidensä kohtaamiset voisivat mahdollistua. Se voisi olla silta seurakuntayhteyden ja merkityksen löytymiseen.

4.3 Säskylän perhetyön toimijat

Säskylässä tehdään laaja-alaista ja monimuotoista perhetyötä. Perhetyön toimijat pyrkivät toiminnallaan perheiden hyvinvoinnin edistämiseen ja tukemiseen. Toimijat kärsivät samoista toimintaa rajoittavista ongelmista, joita ovat resurssien ja selkeän oman ennaltaehkäisevän perhetyön tehtäväkentän hahmottamisen puute. Kuvaan Pesue-hankkeen toiminnan kannalta tärkeiden perhetyöntoimijoiden työtä ja pohdin muun muassa palvelujen saatavuutta, oikea-aikaisuutta ja sitä kuinka korkea kynnyksellä on palvelujen piiriin.

4.3.1 Säskylän kunnan perhetyö

Äitiys- ja lastenneuvolan tehtävänä on edistää lasten ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia (Toimintaohjelma neuvolatyölle, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollolle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle 2012, 67). Neuvoloiden tavoitteena on perheen voimavarojen, lapsen ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen ja vanhempien parisuhteen tukeminen. Lastenneuvolan tehtävänä on lisäksi tukea vanhempia lapsilähtöiseen ja turvalliseen aikuisuuden sisältävään kasvatustapaan. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 21.)

Neuvolatyö on jaoteltu Säskylässä työaloittain. Äitiys- ja lastenneuvolan toiminnasta vastaavat omat terveydenhoitajat, jotka tekevät päivittäistä, tiivistä yhteistyötä keskenään. (Pia Levander, henkilökohtainen tiedonanto 19.9.2013.) Neuvolan terveydenhoitajat tuntevat oman alueensa perheet ja tekevät yhteistyötä heidän kanssaan äidin raskausajasta lapsen kouluikänsä asti (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a.b.). Äitiys- ja lastenneuvolan henkilökunta kohtaa perheitä säännöllisesti. Neuvolan määräaikaisten terveystarkastukset antavat hyvän mahdollisuuden perheen tuen tarpeen varhaiseen tunnistamiseen. Määrä-

aikaistarkastuksissa seuloutuu riskiäitejä ja -perheitä, joiden hoito vaatii lisätyötä fyysisten, psyykkisten tai sosiaalisten ongelmien vuoksi. (Toimintaohjelma neuvolatyölle, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollolle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle 2012, 34; Säskylän kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2012, liite 2.)

Neuvolatoimintaa ohjaavan asetuksen (15 §) mukaan ensimmäistä lasta odottavan tai ensimmäisen lapsen saaneen perheen luokse on tehtävä vähintään yksi kotikäynti (Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 2011). Säskylässä äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitajat tekevät kaikille synnyttäjille 3–5 kotikäyntiä synnytyksen jälkeen. Neuvolan terveydenhoitajat kertovat perheille myös seurakunnan ja Mannerheimin lastensuojeluliiton avoimista perhekerhoista. (Pia Levander, henkilökohtainen tiedonanto 19.9.2013.)

Valtioneuvoston asetuksen (15 §) mukaan neuvolan tulee järjestää perhevalmennusta ainakin ensisynnyttäjille ja heidän perheilleen (Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 2011). Säskylässä perhevalmennukseen kuului kuusi kokoontumista, jotka painottuivat äidin odotusajan hyvinvointiin, synnytykseen ja lapsen hoitoon. Niistä viisi kokoontumista järjestettiin odotusaikana ja yksi vauvan syntymän jälkeen. Perhevalmennus oli suunnattu ensisynnyttäjille, uusperheiden vanhemmille ja tarvittaessa myös uudelleen synnyttäjille. Perhevalmennusta koordinoi äitiysneuvola. (Pia Levander, henkilökohtainen tiedonanto 19.9.2013.)

Neuvolapalvelut ovat korjaavaan työhön verrattuna kustannustehokkaita ja niiden kattavuus on koko maassa hyvä. Ne tavoittavat käytännössä lähes kaikki lasta odottavat perheet ja alle kouluikäiset lapset ja heidän perheensä. Neuvoloilla onkin todennäköisesti merkittävä rooli lasten ja perheiden terveyden ja hyvinvoinnin seurannassa, tuen tarpeen varhaisessa tunnistamisessa sekä sen oikea-aikaisessa järjestämisessä. (Kauppinen 2010, 18.) Säskylän äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitajien tiedossa ei ole ketään äitiä tai lapsiperhettä, jotka eivät käyttäisi kuntayhtymän neuvolapalveluja (Pia Levander, henkilökohtainen tiedonanto 19.9.2013; Tarja Hulmi, henkilökohtainen tiedonanto 22.10.2013).

Perheiden monimuotoiset ja kasaantuneet ongelmat näkyvät neuvolatyössä perhekoh- taista tukea sisältävien neuvolakäyntien ja kotikäyntien lisääntymisenä. Se kertoo, että perheet hakevat apua ja tukea tutusta neuvolasta. Neuvolatyön haasteena on löytää lisä- keinoja sekä kohdistaa resursseja erityistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden tunnista- miseen ja tuen järjestämiseen, jotta tukea pystyttäisiin kohdentamaan sitä eniten tarvitse- ville. Kohdennetun tuen muotoja ovat muun muassa lisäkäynnit, kotikäynnit, moniam- matillinen yhteistyö, vertaistuki ja palveluohjaus. (Kauppinen 2010, 20.) Kuinka pitkälle neuvolan resurssit riittävät usein jo luonteeltaan korjaavaan perhetyöhön perheiden pa- hoinvoinnin jatkuvasti lisääntyessä?

Kunta on tarjonnut perhetyön palveluja Säkylässä vasta melko vähän aikaa. Palvelu alkoi vuonna 2011, kun kunta palkkasi perheneuvojan. **Säkyllän kunnan perhetyössä** työsken- telee tällä hetkellä perhetyöntekijä ja perheneuvoja. Perhetyöntekijä on koulutukseltaan lähihoitaja ja perheneuvoja sosionomi. Perheneuvojan toimipiste sijaitsee kunnanviras- tolla ja perhetyöntekijän kotihoidon tiloissa terveysasemalla. Perhetyöntekijät tekevät ko- tihoidon perhetyötä, joka on luonteeltaan ennaltaehkäisevää sekä lastensuojelun perhe- työtä, joka katsotaan korjaavaksi perhetyöksi. He työskentelevät yhteistyössä muun mu- assa neuvolan ja sosiaalityöntekijöiden kanssa. (Heidi Honkonen, henkilökohtainen tie- donanto 23.10.2013.)

Kotihoidon perhetyön tavoitteena on tukea perheen arjesta selviytymistä sekä ehkäistä perheen tilanteen vaikeutuminen (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2012, liite 2). Kotihoidon perhetyön asiakkaaksi voi hakeutua perhe itse tai perhe voi ohjautua per- hetyöhön esimerkiksi neuvolan kautta. Lastensuojelun perhetyö on avohuollon tukitoimi ja siihen vaaditaan aina lastensuojelun asiakkuus sekä sosiaalityöntekijän tekemä päätös. Myös kotihoidon perhetyötä tehdään lastensuojelun avohuollon tukitoimena ja myös täl- löin vaaditaan lastensuojelun asiakkuus. (Heidi Honkonen, henkilökohtainen tiedonanto 23.10.2013.)

Kunnan perhetyöntekijät tekevät kotikäyntejä perheisiin joko itse perheessä tai neuvo- lassa heränneen huolen vuoksi, sosiaalitoimen lastensuojelun avohuollon tukitoimena tai osana lastensuojelua. Kunnan perhetyön kotikäyntien lähtökohta on siis ongelmalähtöi- nen. Kuinka matalankynnyksen palvelusta voidaan kotihoidon perhetyön kohdalla pu-

hua? Haasteena on, miten perhetyön kotikäyntien profiili saataisiin muutettua ongelmakeskeisestä ja sosiaalityön leiman saaneesta palvelusta ennalta ehkäisevämpään suuntaan ja näin perheet hakeutumaan palvelun piiriin aikaisemmin, ennen kuin ongelmat ovat ehtineet kasautumaan.

4.3.2 Säkylän seurakunnan perhetyö

Kirkon keskushallinnon verkkopalvelu Sakasti kuvaa kirkon perhetyötä seuraavasti:

Kirkon perhetyöllä tarkoitetaan kaikkea sitä seurakuntien työntekijöiden ja vapaaehtoisten toimintaa, jolla vahvistetaan monimuotoisten perheiden ja niiden jäsenten hengellistä elämää, kasvua ihmisenä, keskinäistä välittämistä ja kunnioitusta, jaksamista vaikeissa elämäntilanteissa sekä yhteyttä seurakuntaan (Sakasti i.a.a.).

Säkylän seurakunnalla on pitkät perinteet lasten ja perheiden parissa tehtävässä työssä. Lapsi- ja perhetyö on seurakunnan kokoon nähden vahvaa ja monipuolista. Rajaan tutkimukseni käsittelemään ainoastaan seurakunnan perhekerhoja ja kastetoimituksen yhteydessä tapahtuvia perheiden kohtaamisia. Säkylän seurakunnassa lapsi- ja perhetyöstä käytetään nimitystä lapsityö.

Säkylän seurakunnan nettisivuilla lapsityön tarkoituksiksi nimetään lapsiperheiden kristillisen kasvatus ja vanhemmuuden tukeminen. Seurakunta kutsuu perheitä monipuolisen perhe- ja lapsityön toimintamuotojen kautta seurakuntayhteyteen. (Säkylän seurakunta i.a.) Säkylän seurakunnassa työskentelee kolme kokopäiväistä ja koulutettua lastenohjaajaa. Lapsityöstä vastaa seurakunnan nuorisotyönohjaaja, jolla on lapsityönohjaajan pätevyys. Lapsityönohjaajan tehtävien hoitamiseen on varattu kolmasosa hänen työajastaan.

Säkylän seurakunnan lapsityö jaotellaan päivä- ja perhekerhoihin. Seurakunnan perhekerhojen toimintamuotoina olivat kerran viikossa aamupäivisin kokoontuvat vauvakerho ja perinteinen perhekerho, jotka ovat avoimia ja maksuttomia. Äitiyttä tukeva vauvakerho oli tarkoitettu vastasyntyneistä noin 1-vuotiaille vauvoille sisaruksineen ja heidän äideilleen sekä odottaville äideille. Perhekerho oli tarkoitettu alle kouluikäisille lapsille ja heidän vanhemmille, isovanhemmille ja hoitajille. (Säkylän seurakunta i.a.) Seurakunnan

perhekerhoissa kävi säännöllisesti useita kymmeniä perheitä lapsineen. Koulujen lomaaikoina ei järjestetty toimintaa.

Kirkkohallituksen julkaisun ”Minäkö perhetyön tekijä” tavoitteena on vahvistaa perhelähtöistä työtettä seurakunnissa. Siinä perhetyö on jaoteltu vahvistavaan ja korjaavaan perhetyöhön. Työn sisältöjä kuvataan neljän eri ikkunan avulla. Kirkon vahvistavaa työtä kuvataan kahdella ”ilo ja oppiminen” ja ”vahvistaminen” ikkunoilla sekä korjaavaa työtä ”varhainen tuki” ja ”ongelmien työstäminen ja kriisiapu” ikkunoilla. Säkylän seurakunnan perhekerhot kuuluvat tämän jaottelun mukaan vahvistavaan perhetyöhön. Kerhot tarjoavat perheille vertaisryhmän yhdessä oloon ja arjen jakamiseen. Perheet kokevat seurakunnan perhekerhot matalankynnyksen toimintana, joissa yhdessäolo ja yhteys toisiin ovat jo itsessään arvokkaita. (Minäkö perhetyöntekijä 2009, 2425.)

Kirkon jäsenet pitävät kastetta yhtenä tärkeänä syynään kirkkoon kuulumiseen (Meidän kirkko 2007, 13). Säkylässä kastetaan lähes kaikki syntyneet lapset ja seurakunnan papit kohtaavat näin ollen sekä kastejuhlassa, että sitä edeltävässä toimituskeskusteluissa lähes jokaisen säkyläläisen vauvaperheen. Myös nämä pappien tekemät lyhytkestoiset kohtaukset koetaan Uusimäen selvityksen mukaan perhetyön työmuodoksi (Uusimäki 2005b, 160).

Kirkon tulisi elää ajassa ja kehittää toimintaansa niin, että se pystyisi vastaamaan ihmisten ja muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin (Meidän kirkko 2007, 16). Säkylän seurakunnan tulisi löytää keinoja, joilla perheet tavoitetaan kasteen jälkeen ja heidän seurakuntayhteys voisi jatkua perheille luontevalta tuntuvalla tavalla. Miten Säkylän seurakunnan perhekerhojen määrä, sisällöt, kokoontumisajat ja kohderyhmät vastasivat nykypäivän perheiden tarpeisiin? Suurin osa seurakunnan perhekerhojen osallistujista on hyvinvoivia perheitä, joiden elämän perusedellytykset ovat kunnossa (Uusimäki 2005b, 160). Miten ja missä seurakunta voisi kohdata ne perheet, jotka eivät osallistu sen perhekerhotoimintaan? Onko seurakunnan perhekerhotyö näkyvä osa kuntalaisten avoimia varhaiskasvatuspalveluja? Tulisiko seurakunnan olla aktiivinen kotiseutunsa perhetyön kehittäjä vai tuoda säännöllisellä ja perinteikkäällä työllään tasapainoa ja pysyvyyttä perhepalvelujen tarjontaan?

4.3.3 Yhdistysten perhetyö

Säkylässä toimi laaja joukko aktiivisia yhdistyksiä ja seuroja, jotka omassa toiminnassaan huomioivat perheet järjestämällä heille yhteistä tekemistä säännöllisen toiminnan, erillisten tempausten tai tapahtumien muodossa. Esimerkiksi MLL Säkylän osasto järjesti perheille perhekahvila toimintaa joka toinen viikko. Toiminta on kaikille avointa. Kaikki yhdistykset ja seurakunnat kärsivät aktiivisten vapaaehtoisten puutteesta ja yhdistyksen säännöllisen toiminnan toteuttaminen kuormittaa usein kohtuuttomasti muutamia aktiivisempia jäseniä. Ylimääräiset esimerkiksi perheille suunnatut tapahtumat olivat tämän vuoksi olleet melko harvinaisia ja yhdistysten välinen yhteistyö oli satunnaista. (Pesue-hankkeen toimintasuunnitelma 2011, 4.)

5 KEHITTÄMISTYÖN KUVAUS

Pesue-hankkeen perhetyön kehittäminen keskittyi neljään toimintamuotoon: Perheiden Pytingin avoimien perhekerhojen ja perhevalmennuksen kehittämiseen, uuden perhetyön toimintamuodon onnittelukotikäyntien aloittamiseen ja toteuttamiseen sekä yhdistysyhdistyksen koordinoointiin. Tässä luvussa kerrotaan kuinka toimintamuotoja kehitettiin hankkeen aikana.

5.1 Avoimet perhekerhot

Kunta ei järjestä Säkylässä avoimia varhaiskasvatuspalveluja, vaan palveluja ovat tarjonneet Säkylän seurakunta ja Mannerheimin lastensuojeluliiton Säkylän osasto. Avoimet perhekerhot keskitettiin toimimaan Pesue-hankkeen myötä yhteen paikkaan, seurakunnan ”Pytinki”-nimiseen kerhorakennukseen, perhekeskusmallin tapaan. Toimintojen keskitämisen yhteydessä Pytinkiä alettiin kutsua ”Perheiden Pytingiksi”. Syksystä 2011 lähtien avoimista perhekerhoista siellä kokoontuivat viikoittain seurakunnan vauva- ja perhekerhot sekä MLL:n perhekahvila. Vuoden 2012 alusta lähtien Pesue-hanke aloitti uutena toiminta iltaperhekerhon, jonka vetovastuu oli vuorotellen kerhossa käyvillä vanhemmilla. Iltaperhekerho perustettiin perheiltä tulleen palautteen pohjalta. Iltaperhekerho palveli työssä käyviä vanhempia ja isiä, joille ei ollut mahdollista osallistua kerhoihin aamuisin tai päiväaikaan. Pesue-hanke ylläpiti avointa perhekerhotoimintaa myös kesäisin kesäperhekahvilan muodossa. (Pesue-hankkeen loppuraportti 2013.)

Hankevetäjän toimenkuvaan kuului avoimiin perhekerhoihin osallistuminen ohjaajan roolissa. Minulla oli päävastuu seurakunnan vauvakerhon ohjauksesta sekä vierailin sovittuisti seurakunnan perhekerhossa ja MLL:n perhekahvilassa. Tein vauvakerhotoiminnassa yhteistyötä muiden perhetyön toimijoiden kanssa ja he vierailivat säännöllisesti kerhossa erilaisten teemojen mukaan. Koordinoin iltaperhekerhon vapaaehtoistyötä ja olin tarvittaessa myös kerhon vastuuvuorolaisena. Vastasin myös kesäperhekahvilan toiminnan ylläpidosta. Pesue-hankkeen aikana kiinnitettiin erityistä huomiota Perheiden Pytin-

gin avoimien varhaiskasvatuspalvelujen tiedottamiseen. Tärkeinä tiedotuskanavina toimivat seurakunnan kerhot, neuvola, päivähoiton yksiköt ja koulut sekä hankkeen omat netti- ja Facebook-sivut. (Pesue-hankkeen loppuraportti 2013.)

Pesue-hankkeen aikana avoimien varhaiskasvatuspalvelujen kävijämäärät lisääntyivät. Avoimia varhaiskasvatuspalveluja vuonna 2010–2012 olivat: seurakunnan vauva- ja perhekerho, MLL:n perhekahvila ja Pesue-hankkeen iltaperhekerho ja kesäperhekahvila. Avoimien varhaiskasvatuspalvelujen kävijämäärien selvää nousua selittävät omalta osaltaan uudet, hankkeen myötä syntyneet perheiden avoimet toimintamuodot, MLL:n perhekerhotoiminnan lisääntyminen ja hanketyöntekijän antama ”ylimääräinen” työpanos perhekerhoissa. Lisääntyneet työvoiman ansiosta kerhoja ei jäänyt pitämättä yllättävien esteiden, esimerkiksi sairauslomien vuoksi, vaan työn järjestely oli helpompaa. Myös hankkeen myötä tehostunut avoimia perhekerhoja koskeva tiedotus vaikutti luultavasti positiivisesti kävijämääriin ja jokaiseen kerhoon löytyi omanlainen kävijäkuntansa.

Avoimet perhekerhot jatkavat toimintaansa Perheiden Pytingillä hankkeen päätyttyä. Seurakunta koordinoi oman vauva- ja perhekerhotoimintansa lisäksi vapaaehtoisvoimin toimivaa iltaperhekerhoa. Myös Mannerheimin lastensuojeluliiton perhekahvila jatkaa toimintaansa kerran viikossa kokoontuvana. Kesätoiminnan jatkuvuudesta ei ole tietoa. (Pesue-hankkeen loppuraportti 2013.)

5.2 Moniammatillinen perhevalmennus

Neuvolan henkilökunta nimesi omaksi kehittämiskohteekseen perhevalmennuksen. Pesue-hankkeen myötä perhevalmennuksen suunnitteluun ja toteutukseen osallistui moniammatillinen perhevalmennustiimi. Lähes kaikki kokoontumiset siirrettiin pidettäviksi Perheiden Pytingille. Tiimiin kuului neuvolan terveydenhoitajien, fysioterapeutin ja psykologin lisäksi uusina toimijoina seurakunnan edustaja, Pesue-hankevetäjä ja harrastetoiminnan piirissä toimivia kolmannen sektorin edustajia. Työvoimaresurssien kasvettua pystyttiin toimintaa laajentamaan niin, että kaikki odottavat perheet saivat kutsun perhevalmennukseen. Tiimi nimesi perhevalmennuksen keskeisiksi arvoiksi perheen, vanhemmuuden, parisuhteen ja yhteisöllisyyden. Uuden perhevalmennusrungon suunnitteluun osallistuivat äitiysneuvolan ja lastenneuvolan terveydenhoitajat sekä Pesue-hankevetäjä. Uusi runko sisälsi 12 kokoontumista, joista seitsemän toteutettiin odotusaikana ja viisi lapsen syntymän jälkeen. Perhevalmennuskertojen sykli kesti vuoden. Kokoontumisten luonnetta muutettiin ”tietopohjaisesta opetuksesta” säännöllisesti kokoontuvaksi vertaisryhmäksi, jossa informoinnin lisäksi pyrittiin vanhempien sosiaaliseen verkostoitumiseen. Toisiin tutustuttiin yhteisen tekemisen merkeissä, esimerkiksi mammamuskarin, vauvanruokakurssin ja vuorovaikutusleikin yhteydessä. Koska uusi perhevalmennusrunko sisälsi monta kokoontumiskertaa lapsen syntymän jälkeen, vahvistui perhevalmennuksen uudeksi tärkeäksi tavoitteeksi lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen tukeminen lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana. Uusi perhevalmennusrunko sisälsi paljon samoja elementtejä kuin Leksandin vanhempainkasvatus, vaikka se ollutkaan suunnitteluvaiheessa uuden rungon pohjana. Ensimmäinen kehitetyn perhevalmennusrungon mukainen valmennus aloitettiin vuoden 2012 alusta. (Pesue-hankkeen loppuraportti 2013.)

Pesue-hankevetäjän vastuualueena perhevalmennuksessa oli vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen. Olin perhevalmennussyklin aikana mukana neljässä perhevalmennuskokoontumisessa. Kahdella ensimmäisellä odotusajan kokoontumisella valmistauduimme vanhempien kanssa tulevaan elämäntilanteeseen ja vanhemman rooliin sekä kahdella lapsen syntymän jälkeisen kokoontumiskerran painopistealueina oli vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen. Tehtävänäni oli myös kertoa vanhemmille Perheiden Pytingin avoimesta perhekerhotoiminnasta, tulevasta onnittelukotikäynnistä ja muusta ajankohtaisesta perheille suunnatusta toiminnasta.

Pesue-hankevetäjän vastuualue vanhemmuuden ja parisuhteen tukemisessa tuki ja täydensi muiden moniammatillisen tiimin edustajien aiheita. Kokoontumisista muodostui monipuolinen ja kattava odotusaikaan, lapsen hoitoon ja vanhemmuuteen sekä uuden elämänvaiheen muutoksiin ja varhaiseen vuorovaikutukseen keskittyvä kokonaisuus, jonka aikana kokoontumisissa käynyt vanhempien ryhmä tutustui toisiinsa. (Pesue-hankkeen loppuraportti 2013.)

Säkylän seurakunnalla oli vanhoja perinteitä perhevalmennuksessa toimimisesta. Seurakunnan edustaja piti jonkin aikaa 90-luvulla kastetta käsitteleviä perhevalmennuskertoja odottaville vanhemmille, mutta perinne loppui vähäisten kävijämäärien vuoksi. (Ismo Nieminen, henkilökohtainen tiedonanto 5.9.2013.) Pesue-hankkeen myötä seurakunta halusi elvyttää tämän vanhan tavan. Seurakunnan oma perhevalmennuskerta sijoittui odotusajan loppupuolelle ja sen aiheena oli kaste, jota käsiteltiin sekä käytännöllisestä ja hengellisestä näkökulmasta. Hankevetäjänä olin seurakunnan edustajan työparina kokoontumisessa, jossa tutustuimme johdollani vanhemmuuteen kuuluviin tunteisiin Kirkkohallituksen kehittämän Vanhemmuuden palikat -työmenetelmää käyttäen.

Perhevalmennuksien kävijämäärien nousua on mahdotonta todentaa tarkasti, koska jokainen moniammatillisen perhevalmennustiimin jäsen tilastoi omien käyntiensä kävijämäärät. Äitiysneuvolan terveydenhoitaja kertoi, että uusi perhevalmennusrunko on monipuolisuudessaan tarjonnut hyviä kokoontumiskertoja myös uudelleen synnyttäjille. Tämä on hänen mukaansa näkynyt myös kävijätilastoissa niin, että uudelleensynnyttäjät ovat innokkaammin lähteneet liikkeelle kuin aiemmin. (Pia Levander, henkilökohtainen tiedonanto 19.9.2013.) Omien havaintojeni mukaan uudelleen synnyttäjät toivat kokemus-asiiantuntijuutta perhevalmennuskokoontumisiin ja ensi synnyttäjät antoivat tälle kokemustiedolle suuren arvon.

Moniammatillinen perhevalmennustiimi ja osa laajennetusta perhevalmennusrungosta jatkuivat Perheiden Pytingillä hankkeen päätyttyä. Säkylän seurakunta jatkoi oman kokoontumisensa järjestämistä eli sen edustaja on jatkossakin mukana perhevalmennustii-
missä. Määrällisesti kaikki odotusajan kokoontumiset jatkuvat. Lapsen ensimmäisen elin-
vuoden aikana järjestetyt kokoontumiset vähenivät resurssien vähyden vuoksi viidestä

kahteen. (Pesue-hankkeen loppuraportti 2013.) Luonnollisesti myös kokoontumisten sisällöt muuttuivat, kun tiimin jäsenet vaihtuivat osan jäädessä pois. Perhevalmennus ja perhevalmennustiimi jatkoivat toimintaansa laajempaan kuin ennen hanketta.

5.3 Onnittelukotikäynnit

Pesue-hanke aloitti uutena toimintamuotona onnittelukotikäynnit vauvaperheisiin tammi-kuussa 2012. Onnittelukotikäynti toi positiivisen viestin perheille ja toivotti uuden säkyläläisen tervetulleeksi kuntaan. Vauva sai onnittelukotikäynnin yhteydessä muutaman lahjan hankkeessa mukana olevilta ja sitä tukevilta tahoilta. Pesue-hankevetäjä kertoi kotikäynneillä kunnassa tarjolla olevista perhepalveluista. (Pesue-hankkeen loppuraportti 2013.)

Ensimmäisen puolen vuoden aikana hanketyöntekijä vieraili sekä kolmen kuukauden, että vuoden ikäisten vauvojen perheissä. Hankkeen resurssien säästämiseksi onnittelukotikäyntien määrä vähennettiin kesällä 2012 yhteen kotikäyntiin, jonka ajankohdaksi tarkentui neljän kuukauden ikäisten kastettujen vauvojen perheet. (Pesue-hankkeen loppuraportti 2013.) Hankevetäjä sai perheiden yhteystiedot kirkon jäsentietojärjestelmästä ja oli kirjeitse yhteydessä vierailtavaan perheeseen ennen kotikäyntiä.

Onnittelukotikäynnin ajankohta suunniteltiin yhteistyössä äitiys- ja lastenneuvolan kanssa. Koska neuvolan kotikäynnit ajoittuvat vauvan ensimmäiselle elinkuukaudelle, nähtiin kolmen kuukauden ajankohta hyväksi. Neuvolan ja Pesue-hankkeen kotikäynnit muodostivat näin tavoitteellisen jatkumon. Kun vauvan syntymästä on kulunut kolme kuukautta, on isän isyyslomat jo usein ohi ja arjen todellisuus alkaa hahmottua perheelle. Ajankohta koettiin hyväksi myös mahdollisen äidin synnytyksen jälkeisen masennuksen tunnistamiseen.

Säkylän seurakunta lähetti tervehdyksensä vauvaperheille Pesue-hankkeen onnittelukotikäyntien yhteydessä Lasten Raamatun muodossa. Käynti ajoittui myös seurakunnan perhetyön tiimin mielestä seurakunnan ja perheen kohtaamisten kannalta hyvään ajankohdtaan. Onnittelukotikäynti oli jatke seurakunnan perhevalmennuskerran, kastetoimituskustelun ja kastejuhlan kohtaamisille. Onnittelukotikäynnillä saatu tieto seurakunnan

vauvakerhon toiminnasta ohjasi perhettä jatkamaan seurakunnan kerhotoiminnan piirissä. Toteutuessaan nämä kohtaamiset mahdollistivat seurakunnan ja lapsiperheiden laadukkaan kohtaamisen viisi kertaa vuodessa ja Meidän kirkko mietinnön tavoite tuli täytettyä (Meidän kirkko 2007, 37).

Onnittelukotikäyntien sisältöä ja tavoitteita ei suunniteltu etukäteen. Ne olivat sisällöltään ja kestoltaan hyvin erityyppisiä perheestä riippuen. Keskimääräinen kotikäynnin kesto oli noin 70 minuuttia. Nopeimmat tervehdystyypiksi jääneet onnittelukotikäynnit tehtiin oven suussa rupatellen tai parhaimmillaan aikaa kului yli kaksi tuntia vauvaperheen arjesta keskustellen.

Onnittelukotikäynnit toteutuivat lähes sataprosenttisesti. Vauvaperheisiin tehtiin 100 onnittelukotikäyntiä 1.1.2012-31.8.2013 välisellä ajalla. Vain yksi perhe kieltäytyi onnittelukotikäynnistä. Perheiden kanssa käymieni keskustelujen perusteella kotikäynnit koettiin positiivisina, kaikille vauvoille tarkoitettuna, yleisenä palveluna. Käymieni keskustelujen perusteella perheet kokivat hanketyöntekijän neutraalina toimijana, joka edusti kaikkia hankkeessa mukana olevia tahoja. Kastamattomat lapset jäivät onnittelukotikäyntien ulkopuolella, koska minulla oli oikeus saada perheiden yhteystietoja ainoastaan kirkon jäsentietojärjestelmästä. En kuitenkaan saanut hankkeen aikana palautetta siitä, että joku olisi kokenut jääneensä palvelun ulkopuolelle.

Pesue-hankkeen päätyttyä äitiysneuvolan terveydenhoitaja jakaa hankkeen kautta toimitetut lahjat työhönsä kuuluvien kotikäyntien yhteydessä. Perheiden positiivinen huomioiminen jatkuu lahjojen jakamisena ainakin vuoden 2013 loppuun, mutta yleisluontoisten kotikäyntien määrä palaa samaan kuin ennen hanketta. (Pesue-hankkeen loppuraportti 2013.)

5.4 Yhdistysyhteistyö

Pesue-hankkeeseen lähti mukaan 17 paikallista, perheiden parissa työskentelevää yhdistystä. Mannerheimin lastensuojeluliiton Säkylän osasto siirsi hankkeen alkaessa perhekahvilatoimintansa Perheiden Pytingille ja lisäsi toimintaa järjestämällä perhekahvila-koontumisen joka viikko. Näin yhdistyksen perheille suunnattu toiminta lisääntyi puo-

lella. (Pesue-hankkeen loppuraportti 2013.) Yhdistykset pitivät hankesuunnitelman mukaista tavoitetta yhdistysten yhteisistä perhetapahtumista hyvänä. Perheille järjestettiin kaksi toiminnallista perhetapahtumaa vuodessa. Tapahtumat olivat perheille joko edullisia tai täysin ilmaisia. Tapahtumien ideana oli perheiden yhdessä tekeminen yhdistysten rakentamia ”puuhapisteitä” kiertäen. Perheiden moninaisuus oli huomioitu tapahtumien sisällössä. Kukin yhdistys sai tapahtumakohtaisesti päättää, lähtevätkö he tapahtumaan mukaan ja kuinka suuri heidän osallistumispanoksensa oli. Jokainen yhdistys ideoi ja toteutti oman osuutensa tapahtumista vapaasti ja itsenäisesti.

Pesue-hanke koordinoi yhdistysyhteistyössä tehtyjen perhetapahtumien järjestämistä. Kutsuin yhdistykset koolle tapahtumien suunnitteluun, hoidin niiden välisen tapahtumia koskevan tiedottamisen sekä tapahtuman yleiset järjestelyt ja markkinoinnin. Hankevetäjänä tehtävänäni oli mahdollistaa jokaisen yhdistyksen osallistuminen yhteisiä tapahtumia koskevaan päätöksentekoon. Keräsin jokaisen tapahtuman yhteydessä yhdistyksiltä palautteen, jonka lähetin tapahtuman jälkeen perheiltä saamani palautteen kanssa koostettuna kaikille hankkeessa mukana olleille yhdistyksille. Tapahtumien järjestelyä ja sisältöä muutettiin tarvittaessa saadun palautteen perusteella.

Yhdistysten lisäksi, myös julkiset tahot olivat aktiivisesti mukana tapahtumien toimijoina. Kunta toi tapahtumissa esille harrastusmahdollisuuksiaan. Toimitsija tehtävissä oli mukana neuvolan, hammashoitolan, perhetyön, päivähoidon ja koulun henkilökuntaa. Seurakunnan perhe-, lapsi ja nuorisotyön edustajat toivat seurakunnan toiminnan näkyväksi sekä omaa osaamistaan ja toimintojaan esille oman ”pisteen” muodossa. Hankkeen aikana toteutettujen perhetapahtumien järjestämisestä syntyi malli, jossa jokaisen yhdistyksellä oli selkeä ja oman yhdistyksen toimintaa kuvaava rooli.

Pesue-hankkeen aikana toteutettiin viisi perhetapahtumaa. Ne keräsivät yhteensä yli 2000 osallistujaa ja niiden järjestelyissä oli mukana yli 100 vapaaehtoista. (Pesue-hankkeen loppuraportti 2013.) Säskylän kunta ja Säskylän seurakunta ovat Pesue-hankkeen päätyttyä luvanneet antaa tilojaan yhdistysyhteistyössä järjestettävien perhetapahtumien käyttöön. Tahtotila perhetapahtumien jatkumiseen on olemassa ja kunnalla ja seurakunnalla on suunnitelmia niiden jatkamiseksi.

5.5 Huomiota herättänyt hanke

Pesue-hankkeen kehittämistyö sai paljon osakseen paikallista ja valtakunnallistakin huomiota. Pesue-hankkeen kehittämistoiminnasta julkaistiin 17 lehtiartikkelia Säkylän lähi-seutujen lehdissä sen toiminnan aikana. Tämän lisäksi Turun arkkihiippakunnan Tuore Oliivipuun Lehti julkaisi yhden ja varhaiskasvattajien ammattilehti Pikkuväki kaksi lehtiartikkelia hankkeesta. Niiden näkökulmana oli hankkeen kuvauksen lisäksi seurakunnan rooli moniammatillisen yhteistyön toimijana ja hankkeen hallinnoijana. Tein myös useita hanke-esittelyjä hankkeen toiminnasta kiinnostuneille tahoille. Erityisesti hankkeen laaja yhteistyöverkosto ja toimijoiden sitoutuminen yhteistyöhön herätti kiinnostusta. Keskusteluissa ilmeni, etteivät seurakunnat ole yleisesti hankkeiden hallinnoijia ja Säkylän seurakunta sai tunnustusta aktiivisuudestaan.

Pesue-hankkeelle myönnettiin toukokuussa 2013 Turun Arkkihiippakunnan Arkkipooki-palkinto. Palkinto jaetaan tunnustuksena merkityksellisestä, ansiokkaasta ja innovatiivisesta työstä kirkon, hiippakunnan tai seurakuntien ja niiden jäsenten hyväksi. (Pesue-hankkeen loppuraportti 2013.) Turun Arkkihiippakunnan nettisivuilla palkinnon myöntämisperustetta kuvataan seuraavasti:

Hankkeen myötä Säkylässä on luotu toimivia perhetyön malleja, joihin on osallistunut seurakunnan ja kunnan lisäksi huomattava määrä kolmannen sektorin toimijoita. Toiminnan lähtökohtana ovat olleet perheiden tarpeet ja toiveet. Työtä on kehitetty ennaltaehkäiseväksi, ja se tavoittaa enenevässä määrin lapsiperheitä. Säkylään on syntynyt perheitä kannatteleva tukiverkko. Kirkon tehtävänä on huolehtia perheiden hyvinvoinnista. Kasvatus-työn muuttuessa yhä vaativammaksi kaikkien toimijoiden yhteistyö nousee tärkeään asemaan. Perheiden hyvinvointi on edellytys koko yhteiskunnan hyvinvointiin. Säkylän seurakunnassa on järjestelmällisesti ja hartaudella vastattu monimuotoiseen perhetyön tarpeeseen sekä luotu positiivista kuvaa perheisiin satsaavasta yhteistyöstä. (Turun Arkkihiippakunta i.a.)

6 TUTKIMUKSEN KULKU

Tutkimuksen kulku on kuvattu aikajärjestyksessä tutkimusmenetelmän valinnasta arviointituloksiin. Tarkastelen tutkimuksessani perheiden hyvinvointia ja toimijoiden yhteistyötä Pesue-hankkeessa kehitettyjen toimintamuotojen kautta sekä perheiden että perhetyöntoimijoiden näkökulmasta.

6.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on arvioida Pesue-hankkeen aikana kehitettyjen ennaltaehkäisevän perhetyön toimintamuotojen onnistumista ja merkitystä omassa toimintaympäristössään. Olennaisena osana tutkimusta on säkyläläisten perheiden osallisuus arvioinnissa. Arvioinnin ja johtopäätösten pohjalta tehdyillä perhetyötä koskevilla kehittämisideoilla on merkittävä osuus tutkimuksessa. Tutkimuskysymyksiä ovat seuraavat:

- Millainen merkitys Pesue-hankkeen kehittämistyöllä on ollut perheiden hyvinvointiin?
- Millaisina perheet ja perhetyön toimijat ovat kokeneet Pesue-hankkeen toimintamuodot ja niissä tapahtuneen kehittämistyön?
- Miten Pesue-hankkeen myötä syntynyt ennaltaehkäisevän perhetyöntekijän toimenkuva tukee ja täydentää muiden perhetyöntoimijoiden työtä?

6.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus on arviointitutkimus. Arvioinnissa on kyse arvon määrittelystä. Arviointitutkimus on systemaattista tutkimuksen menettelytapojen soveltamista arvioitaessa erilaisten toimenpiteiden tai päätösten toteuttamista, vaikutuksia ja hyödyllisyyttä. Sosiaalityössä arviointitutkimus liittyy usein jonkin projektin ominaisuuksiin ja toiminnan tuloksellisuuteen. Arviointitutkimuksessa voidaan erottaa monia erilaisia lähestymistapoja, jotka ilmentävät niiden erityisiä piirteitä tai tutkimusfilosofiaa. (Sosiaaliportti 2013b.) Tässä ar-

viointitutkimuksessa on nähtävissä sekä positivistinen, että jälkipositivistinen lähestymistapa, koska se sisältää hankkeen prosessin ja toimintaympäristön kuvauksen sekä kehittämisideoita hyvinvointia edistävän perhetyön toteuttamiseksi jatkossa.

Tutkimusstrategiana on triangulaatio eli monimenetelmällisyys. Arvioinnin luotettavuutta haluttiin lisätä määrällisiä sekä laadullisia tutkimusmenetelmiä ja erilaisia aineiston analyysimenetelmiä käyttämällä. Tutkimusmenetelmiä yhdistämällä saadaan tutkimukseen kvantitatiivisen tutkimuksen tuomaa laajuutta ja kvalitatiivisen tutkimuksen tuomaa syvyyttä (Kananen 2008, 57, 118). Tutkimussuunnitelma muotoutui laadullisen tutkimuksen tapaan tutkimusprosessin edetessä. Tutkimusprosessi eteni aineiston hankinnan ja analysoinnin muodostamina sykleinä joustavasti välillä edelliseen vaiheeseen palaten. Prosessiin liittyi jatkuvaa reflektointia ja valintojen tekemistä.

6.3 Aineistonhankinta- ja analyysimenetelmät

Triangulaatiota pidetään työläänä tapana toteuttaa tutkimusta. Aineisto on yleensä laajuutensa vuoksi vaikeasti hallittavissa ja sen työstäminen vaatii paljon aikaa. Eskola ja Suoranta (2008, 71) löytävät myös paljon hyviä puolia määrällisen ja laadullisen aineiston yhdistämisestä. Heidän mielestään eri menetelmillä kerätyt aineistot täydentävät toisiaan ja aineiston yhteiskäyttö tuottaa parhaimmillaan varsin mielenkiintoisia tutkimuksia. Arviointitutkimuksessa erilaisin aineistonkeruumenetelmin kerättyä tietoa käytetään arvioinnin tukena samanaikaisesti, rinnakkain ja vuorotellen käytäntöön heijastaen. (Hirsjärvi ym. 2007, 160; Eskola & Suoranta 2008, 68–71.) Päädyin menetelmätriangulaatioon, koska pystyin sen avulla mielestäni tekemään kattavamman ja näin myös luotettavamman arviointitutkimuksen. Se mahdollisti myös tutkimustuloksien kannalta tärkeiden ryhmien eli perheiden ja perhetyön toimijoiden ”äänien” kuulumisen.

Käytin arviointitutkimuksessa kvantitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä kyselytutkimusta kartoittamaan kohderyhmän eli 07-vuotiaiden lasten vanhempien yleistä mielipidettä ja arviota perhepalveluista sekä niiden kehittämistyön onnistumisesta. Kyselytutkimuksen tuloksia ja niistä tehtyjä johtopäätöksiä monipuolistettiin tyypillisillä laadullisen tutkimuksen aineistonkeruu menetelmillä. Perhetyön toimijoiden haastattelut sekä perheiden ja perhetyön toimijoiden toiminnan tarkastelu osallistuvan havainnoinnin keinoin

syvensivät ja selvensivät kyselyntutkimuksen tuloksia ja niistä tehtyjä johtopäätöksiä. Perhepalvelukyselyjen vastaukset analysoitiin ostopalveluina. Haastattelun ja havainnoinnin analyysimenetelminä käytin sisältöanalyysiä ja teemoittelua.

6.3.1 Perhepalvelukyselyt ja kyselyjen analyysi

Kyselytutkimus on tehokas aineiston keruu tapa. Se mahdollistaa monen asian kysymisen suurelta ihmisjoukolta ja tuottaa näin vaivannäköönsä nähden laajan tutkimusaineiston. Kyselytutkimus tuottaa hyvin vertailukelpoista materiaalia, koska siinä tutkimusaineistoa kerätään tietyltä ihmisjoukolta täsmälleen samanlaisilla kysymyksillä. Tutkimuksen aihe on tärkein vastaamiseen vaikuttava seikka ja vastausmotivaation kannalta onkin tärkeää, että tutkimuksen tarkoitus ja tärkeys sekä vastauksen merkitys tuodaan selkeästi esiin kyselyn saatekirjeessä. Laadukkaasti toteutettu kyselylomake ja vastauksen palautuksen helppous vaikuttavat positiivisesti vastausprosenttiin. (Hirsjärvi ym. 2007, 188, 190,199.)

Hankkeen aikana tehtiin kaksi perhepalvelukyselyä, keväällä 2012 ja kesällä 2013. Pesuehanke postitti perhepalvelukyselyt koko hankkeen kohderyhmälle eli kaikkiin 07-vuotiaiden lasten perheisiin lapsen äidin nimellä. (Perhepalvelukysely 2012 & 2013.) Postikyselyn etuina on nopeus ja vaivaton aineiston saanti, mutta sen riskinä on, että vastausprosentti jää suoran kontrollin puutteen vuoksi matalaksi (Hirsjärvi ym. 2007, 191). Sain tarvittavat perheiden yhteystiedot Säskylän kunnan väestörekisteristä. Kyselyjen saatekirjeissä vastaajille esitettiin toive, että se huoltaja, joka on käyttänyt enemmän perhepalveluja, vastaisi kyselyyn. Kyselyihin vastattiin nimettömänä. (Perhepalvelukysely 2012 & 2013.) Kysymysten sisältö, muoto ja järjestys oli suunniteltu. Kyselyjen alussa kysyttiin helppoja vastaajaa koskevia taustatietoja. Niiden jälkeen kyselyn kysymykset jaoteltiin toimintaympäristöjen mukaan. Kysymykset olivat muodoltaan monivalinta-, asteikkoihin perustuvia ja avoimia kysymyksiä. Kaikissa kysymystyyleissä on hyviä puolia. Monivalintakysymysten vastauksia voi helposti vertailla keskenään, asteikkoihin perustuvat kysymykset mahdollistavat esimerkiksi vastaajien tyytyväisyyden mittaamisen ja avoimissa kysymyksissä vastaaja pystyy ilmaisemaan itseään vapaasti omin sanoin (Hirsjärvi ym. 2007, 195-198).

Tutkimuksen onnistumisen kannalta on tärkeää, että kyselyn vastausprosentti olisi mahdollisimman korkea. Tutkija on hyvä muistuttaa kyselystä vastaamatta jättäneitä (Hirsjärvi ym. 2007, 191). Lähetin kyselyjen kohderyhmälle muistutuskirjeet viikon päästä perhepalvelukyselyjen lähettämisestä. Pesue-hankeen molempien perhepalvelukyselyjen vastaukset analysoitiin ostopalveluina. Mielestäni ulkopuolisen tahon tekemät analyysit lisäävät tutkimukseni objektiivisuutta.

Perhetyön kehittämisessä mukana olevat toimijat osallistuivat hankevetäjän lisäksi **kevällä 2012** toteutetun **Pesue-hankkeen perhepalvelukyselylomakkeen** tekemiseen.

Yhteisesti päätettiin, että kyselyllä haluttiin selvittää asiakkaiden osallistumista, tyytyväisyyttä sekä tiedonsaantia Säkylässä tarjottavista Pesue-hankkeen, seurakunnan, kunnan ja terveydenhuollon tarjoamista perhepalveluista. Kyselyssä oli myös mahdollisuus antaa avointa palautetta näistä toimintaympäristöistä. Vastaaaja sai myös halutessaan arvioida Säkyllän perheystävällisyyttä sekä antaa palautetta ja kehittämisideoita siitä, miten Säkyllä voisi olla perheystävällisempi kunta. (Perhepalvelukysely 2012.)

Kyselyyn vastaajaa koskevien taustakysymysten jälkeen kysymykset jaoteltiin eri toimintaympäristöjen mukaan. Säkyllän seurakunnan, kunnan perhetyöntekijät ja neuvolan henkilökunta laativat kyselylomakkeeseen omaa toimintaansa koskevat kysymykset. Hankevetäjä muotoili kyselyn Pesue-hanketta ja kolmannen sektorin perhetyötä koskevat kysymykset. Kyselylomakkeita postitettiin 219 kpl ja vastauksia saatiin 71 kappaletta (Perhepalvelukysely 2012).

Kohderyhmälle postitettiin ennen Pesue-hankkeen päättymistä toinen hankkeen arviointia käsittelevä **perhepalvelukysely kesällä 2013** (liite 1.). Kyselyn selkeä tavoite oli hankkeen kehittämistyön onnistumisen arviointi ja samalla myös tutkimusaineiston kerääminen. Kyselyssä kartoitettiin perheiden mielipiteitä siitä, oliko hankkeen aikana onnistuttu kehittämään perhepalveluja ja kokivatko perheet, että kehitetyillä palveluilla oli positiivista merkitystä heidän perheidensä hyvinvointiin. Positiivisella merkityksellä kyselyssä tarkoitettiin kertaluonteista positiivista kokemusta tai pidempiaikaista positiivista vaikutusta perheen hyvinvointiin. Vastajalla oli myös mahdollisuus antaa avointa palautetta perhetyön toimintaympäristöistä ja Pesue-hankeesta. Lisäksi selvitettiin toistamiseen, miten perheystävällisenä perheet kokivat Säkyllän kunnan. Kyselyjen arviointeja vertaamalla mitattiin, onko hankkeella ollut vaikutusta Säkyllän perheystävällisyyteen.

Vastaajilla oli tässäkin kyselyssä mahdollisuus antaa kehittämissuhteita perheystävällisyyden parantamiseksi. (Perhepalvelukysely 2013.)

Kyselyyn vastaajaa koskevien taustakysymysten jälkeen kysymykset jaoteltiin tässäkin kyselyssä hankkeen toimintaympäristöjen mukaan. Kyselyssä kartoitettiin mihin toimintaan vastaaja oli osallistunut ja hänen toivottiin vastaavan ainoastaan sitä toimintaa koskeviin kysymyksiin. Rajaus vähensi vastaajan vastaamiseen tarvitsemaansa aikaa ja vaikutti luultavasti positiivisesti kyselyn vastausprosenttiin. Kyselylomakkeessa kerrottiin, miten hankkeen eri toimintaympäristöjen toimintaa oli hankkeen aikana kehitetty. Sen jälkeen vastaaja sai asteikolla arvioida, kuinka hyvin Pesue-hanke oli hänen mielestään kehittämistyössään onnistunut ja oliko toimintamuodolla ollut positiivista merkitystä heidän perheensä hyvinvointiin. Asteikko oli viisiportainen. Vastaaja ilmaisi mielipiteensä väittämään valitsemalla jonkin seuraavista vastausvaihtoehdoista: Täysin eri mieltä, melko eri mieltä, en osaa sanoa, melko samaa mieltä ja täysin samaa mieltä (Perhepalvelukysely 2013.). Diakonia-ammattikorkeakoulun opettaja Päivi Sutiselta saamani edellistä kyselylomakkeen toimivuutta koskeva palaute auttoi minua tämän kyselylomakkeen kysymysten laadinnassa. Kyselylomake muotoutui lopulliseen muotoonsa hänen ohjauksessaan.

Kyselylomakkeita postitettiin 209 kpl ja vastauksia saatiin 59 kpl. Molempien perhepalvelukyselyjen vastatusten tilastolliset ajot ja niistä saatujen tulosten analysoinnit tehtiin ostopalveluna. Kyselylomakkeet oli numeroitu juoksevilla järjestysnumeroilla. Kyselyjen vastauksista oli määriteltynä suorat jakaumat ja prosenttijakaumat. Lisäksi osaa vastauksista oli sopimaamme tapaan tarkasteltu ristiintaulukoinnein. Ristiintaulukoinnin muuttujina käytettiin vastaajan ikää, vastaajaperheen nuorimman lapsen ikää ja vastaajan perheen lasten lukumäärää. Ristiintaulukoinneilla tarkasteltiin esimerkiksi sitä, että oliko vastaajan iällä tai sillä minkä ikäinen vastaajan nuorin lapsi on, merkitystä vastaajan mielipiteeseen Pesue-hankkeen kehittämistyön onnistumisesta ja kunnan perheystävällisyydestä. Kaikki jakaumat olivat valmiissa analyysissä myös taulukoina ja sanallisesti esitettyinä. Tein vastauksista ja saadusta jakaumista yhteenvedotaulukoita ja lisätulkintoja. Avoimet kysymykset olivat analysoituna sisällön analyysin menetelmällä. Kävin vielä läpi kaikki avointen kysymysten vastaukset ja tein niistä lisäanalyysia. Vanhempien avointen kysymysten suoria lainauksia esitellään tutkimustulosten yhteydessä. Kaikki lai-

naukset ovat hankkeen lopussa kesällä 2013 tehdystä perhepalvelukyselystä. Suorat lainaukset on merkitty tuloksiin kyselylomakkeen järjestysnumerolla ja kirjaimella P, joka tarkoittaa tässä tutkimuksessa perhettä.

6.3.2 Perhetyön toimijoiden haastattelut ja aineiston sisältöanalyysi

Haastattelu on kvalitatiivisen tutkimuksen päämenetelmä (Hirsjärvi ym. 2007, 200.). Omassa opinnäytetyössäni haastattelu tarjosi joustavan aineistonkeruumenetelmän perhepalvelukyselyn tulosten ja niistä tekemieni johtopäätösten selventämiseksi ja syventämiseksi. Pyrin haastattelulla saamaan myös tutkimuskysymyksiä koskevaa tietoa.

Kesällä 2013 toteutetun perhepalvelukyselyn vastaukset antoivat tärkeimmän arviointipohjan tutkimukselleni, koska ne kertoivat hankkeen kohderyhmän eli perheiden mielenpiteen ja heidän ajatuksiaan arvioitavista asioista. Halusin tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi kyselyn pohjalta tekemilleni tuloksille ja johtopäätöksille vahvistusta, joten haastattelin hankkeessa mukana olevia perhetyön toimijoita, joilla on ammatillista näkemystä ja tietoa tutkittavasta aiheesta.

Tutkimuksen haastattelumuodoksi valitaan yleensä se menetelmä, joka todennäköisesti takaisi parhaimman aineiston saamisen. Tärkeimmät valintaa ohjaavat tekijät ovat haastateltavat ja käsiteltävä aihe. (Hirsjärvi ym. 2007, 205.) Valitsin haastattelumuodoksi sähköpostitse lähetettävän haastattelulomakkeen, koska minulla ei ollut tutkimuksen tässä vaiheessa enää resursseja henkilökohtaisten haastattelujen toteuttamiseen.

Haastattelulomakkeen kysymykset voidaan muotoilla monella tavalla haastattelutyypin mukaan. Tyypit jaotellaan kysymysten kiinteyden asteen ja sen mukaan, kuinka paljon haastattelijä jäsentää haastattelutilannetta. Tutkimuksen haastattelu sisälsi sekä strukturoidun että vapaan haastattelun piirteitä. Strukturoituja ominaisuuksia haastattelussa edusti kahteen väittämään pyydetty yksinkertainen joko myönteinen tai kielteinen kannanotto. Vapaata muotoa edusti haastateltavan mahdollisuus oman kannan rajattomaan perusteluun ja näin vapaaseen mielipiteiden, tunteiden ja käsitysten ilmaisemiseen. (Hirsjärvi ym. 2007, 204; Eskola & Suoranta 2008, 86; Kananen 2008, 76.)

Lähetin kehittämistyössä mukana olleille neuvolan, kunnan ja seurakunnan perhetyön työntekijöille sähköpostitse kaksi perhepalvelukyselyn vastausten pohjalta laatimaani perhetyötä koskevaa väittämää. Haastattelun väitteissä oli selkeät teemat. Ensimmäisen väittämäni mukaan ennalta ehkäisevä ja korjaava perhetyö tulisi erottaa ja toisen mukaan vertaistukeen perustuviin perhetyön toimintamuotoihin ei panostettu tarpeeksi. Haastattelukysymysten jako teemoihin takaa sen, että jokaisen haastateltavan kanssa puhutaan samoista asioista ja näin haastatteluista syntynyt aineisto on helpompi analysoida (Eskola & Suoranta 2008, 87). Pyysin vastaajia ottamaan kantaa väittämiini ja perustelevaan mielipiteensä. Rajasin kysymysten määrän pieneksi, koska en halunnut kerätä suurta aineistoa tiukan tutkimusaikataulun vuoksi.

Keskustelin jokaisen haastateltavan henkilön kanssa henkilökohtaisesti, joko puhelimitse tai kasvotusten ja kerroin heille haastattelun tarkoituksesta, tavoitteesta ja jokaisen vastauksen tärkeydestä tutkimukselleni onnistumisen kannalta. Tällä pyrin lisäämään haastateltavien motivaatiota vastaamiseen. Pyrin haastattelussa saamaan mahdollisimman totuuden mukaista ja kriittistäkin kannanottoa väittämiini. Sähköpostitse toteutetussa haastattelussa ei haastattelijan läsnäololla ole vaikutusta vastaajan mielipiteeseen, koska haastateltavalla ei ole tarvetta antaa yleisesti haastattelutilanteille tyypillisiä sosiaalisesti suotavia vastauksia (Hirsjärvi ym. 2007, 201). Lupasin haastateltaville, että heidän mielipiteensä näkyvät opinnäytetyössäni anonyymeinä. Neuvolan, kunnan ja seurakunnan perhepalvelujen piirissä työskentelee osittain tai kokopäiväisesti 12 henkilöä. Lähetin haastattelukysymykset kuudelle eri perhetyön tahojen edustajalle ja viisi heistä vastasi.

Haastattelulomake aineiston analysointimenetelmänä oli sisällönanalyysi. Sisältöanalyysissä kuvataan haastatteluaineisto sanallisesti tiiviissä ja yleisessä muodossa. Sen tavoitteena on tuottaa selkeä, sanallinen kuvaus ilmiöstä. (Kananen 2008, 94.) Sisältöanalyysi oli mielestäni paras menetelmä, koska halusin haastattelujen avointen kysymysten vastausten pääsevän mahdollisimman hyvin esille. Keräsin ja numeroin haastattelun vastaukset taulukkoon. Perhetyön toimijoiden haastattelujen suoria lainauksia esitellään tutkimustulosten yhteydessä. Suorat lainaukset on merkitty tuloksiin haastatteluvastauksen järjestysnumerolla ja kirjaimella Y, joka tarkoittaa tässä tutkimuksessa yhteistyökumppania.

6.3.3 Hankevetäjän tekemä havainnointi ja aineiston teemoittelu

Työhöni hankevetäjänä kuului paljon perheiden ja perhetyöntoimijoiden parissa tehtävää kenttätöitä, esimerkiksi erilaisten perheryhmien ohjaamista. Näin ollen minun oli helppoa toteuttaa osallistuvaa havainnointia tutkimusaineiston keräämiseksi. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija osallistuu tutkimansa yhteisön toimintaan (Hirsjärvi ym. 2007, 211).

Ohjaamani ryhmät kokoontuivat pääosin kerran viikossa. Ryhmäläiset tutustuivat toiminnassa toisiinsa ja ryhmissä vallitsi useimmiten luottamuksellinen ja avoin ilmapiiri. Itselläni oli ryhmissä monta roolia. Ennen kaikkea koin olevani osa ryhmää ja tasavertainen osallistuja. Roolini ryhmän ohjaajana oli toiminnan koordinoiminen ja sisällön kannalta tärkeä. Havaintojen tekijänä olin ryhmissä myös tutkijan roolissa. Läheinen suhde tutkiini yhteisöihin toi haasteita havainnoinnille, koska ystäväystymisen ja ryhmään kuulumisen tunteen kautta saatoin tutkijana eläytyä liikaa havaintokohteeseeni.

Aineiston keruumenetelmänä osallistuva havainnointi on hyvin subjektiivista. Havainnot ovat havainnoijansa ”näköisiä” ja tutkija valikoi tiedostamattaan tekemiään havaintoja. Havaintoihin vaikuttavat havainnoijan aikaisemman elämäkokemuksen tuomat oletukset ja muut havaintotilannetta koskevat ennako-odotukset, sekä luonnollisesti hänen sen hetkinen mielialansa ja aktiivisuustasonsa. Subjektiivisuus voidaan nähdä myös havainnoinnin rikkautena. Kaksi ihmistä kiinnittää huomionsa tilanteissa aivan eri asioihin ja molemmat voivat tehdä mielenkiintoisia ja käyttökelpoisia havaintoja, vaikka niiden sisältö onkin erilainen. (Eskola & Suoranta 2008, 102.)

Kirjasin tekemäni havainnot henkilökohtaiseen työkalenteriini. Havainnot ja havaintojen herättämät tunteet erotellaan aineistossa eri sarakkeisiin (Alavaikko 2012). Aineiston analyysinä käytin teemoittelu. Teemoittelin havainnot toimintaympäristöjen mukaan ja kirjasin ne kalenteriini eri väreillä. Tekemiäni havaintoja suoria esitellään tutkimustulosten yhteydessä.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa kerron tutkimukseen kyselyjen, haastattelun tai havainnoinnin kautta osallistuneiden taustatiedot. Esittelen tutkimuksen tulokset toimintaympäristöittäin ja arvioin, miten Pesue-hanke on onnistunut kehittämistyössään. Tutkimustulokset, sekä niiden pohjalta tekemäni johtopäätökset ja kehittämisideat muodostuivat perhepalvelukyselyjen, perhetyön toimijoiden haastattelujen, työelämän havaintojen ja erilaisten kirjallisten materiaalien tietoa yhdistelemällä.

7.1 Tutkimukseen osallistuneiden taustatiedot

Keväällä 2012 hankkeen alussa toteutetun perhepalvelukyselyn vastausprosentti oli 32 %, kun taas hankkeen lopussa kesällä 2013 toteutetussa se oli 28 %. Jälkimmäisen kyselyn pienempää vastausprosenttia selittänee se, että kysely toteutettiin kesäloma-aikana.

Molempiin perhepalvelukyselyihin vastanneiden taustat ja ikäprofiilit olivat samankaltaiset (Taulukko 1). Vastaajien iän keskiarvo oli 33 vuotta. Suurimmalla osalla perheistä oli yksi tai kaksi lasta ja vastaajilla nuorin lapsi oli joko 1- tai 2-vuotias.

TAULUKKO 1. **Kyselyihin** osallistuneiden taustatiedot (Perhepalvelukysely 2012 & 2013)

	Perhepalvelukysely 2012	Perhepalvelukysely 2013
Vastanneiden määrä (N)	71 vastaajaa	59 vastaajaa
Iän keskiarvo	33 v.	33 v.
Iän vaihteluväli	21 - 49 v.	20 - 45 v.
Sukupuoli		
Naisia	71 vastaajaa	58 vastaajaa
Miehiä	0	1 vastaaja
Alle 7 vuotiaiden lasten lkm perheessä		
1	38 kpl	26 kpl
2	23 kpl	28 kpl
3	10 kpl	3 kpl
4		1 kpl
Perheen nuorimman lapsen ikä vuosina		
0-2 v.	46 lasta	35 lasta
3-7 v.	25 lasta	23 lasta

Lähetin **haastattelupyynnön** neuvolan, kunnan ja seurakunnan perhepalvelujen piirissä osittain tai kokopäiväisesti työskentelevästä 12 henkilöstä kuudelle. Haastatteluihin osallistui viisi eri perhetyön toimijoita edustavaa henkilöä. **Havainnoinnin** kohteena tutkimukseen osallistuivat perheet ja perhetyön toimijat.

7.2 Perhepalvelukysely 2012 kehittämistyön pohjana

Keväällä 2012 toteutetun perhepalvelukyselyn tulokset ohjasivat Pesue-hankkeen kehittämistyön suuntaa ja kysely mahdollisti perheiden osallistumisen suunnitteluun. Tulokset kertoivat, mitä perheet toivoivat perhepalveluilta ja mihin tarpeisiin niiden toivottiin vastaavan. Ne antoivat tietoa muun muassa siitä, mitä keinoja perhepalvelujen tiedottamisessa kannattaa käyttää. Tulosten mukaan vastaajat olivat melko tyytyväisiä Säkylän perhepalveluihin, mutta niissä nähtiin myös paljon kehitettävää. Kyselyn tulosten perusteella Pesue-hanke oli onnistunut tiedottamisessa, koska jopa 96 % vastaajista oli kuullut Pesue-hankkeen toiminnasta puoli vuotta sen toiminnan aloittamisesta. (Perhepalvelukysely 2012.) Tässä arviointitutkimuksessa perhepalvelukyselyn 2012 vastauksista käytetään ainoastaan vastaajien antamaa Säkylän perhetyytyväisyys arvosanan keskiarvoa vertailukohtana hankkeen lopuksi toteutetun kyselyn vastaavalle arvolle.

7.3 Perhekerhojen tärkeät vertaisryhmät

Kesällä 2013 toteutetun perhepalvelukyselyn tulosten mukaan Pesue-hanke oli yhteistyökumppaneineen onnistunut kehittämään avoimia perhekerhopalveluja. Yli puolet (57 %) vastaajista oli osallistunut avoimiin perhekerhoihin hankkeen aikana. Kerhoissa kävi kaikenikäisiä vanhempia, joiden nuorin lapsi oli useimmiten 2-vuotias tai sitä nuorempi (80 %). Näin ollen voimme olettaa, että suurin osa kävijöistä oli luultavasti äitiys- tai vanhempainvapaalla. Kaikki kerhotoimintaan osallistuneet (N=33) olivat joko melko samaa mieltä (25 %) tai täysin samaa mieltä (75 %) siitä, että hanke oli yhteistyökumppaneineen onnistunut kehittämään avoimia perhekerhopalveluja. Vastaajat (N=33) olivat joko melko samaa mieltä (29 %) tai täysin samaa mieltä (71 %) siitä, että avoimilla perhekerhopalveluilla oli ollut positiivista merkitystä heidän perheensä hyvinvointiin Vastaajien avoin palaute oli positiivista. Perhekerhojen kerrottiin olevan viikon kohokohta ja vastaajat kertoivat, että niissä vallitsi hyvä ilmapiiri. Ilmainen toiminta sai vastaajilta kiitosta. Vastaajat pitivät vertaistukea tärkeänä erityisesti muualta muuttaneille perheille. (Perhepalvelukysely 2013.)

Uudelle perheelle paikkakunnalta erittäin lämmin vastaanotto! Hyvä mahdollisuus tavata muita, samassa elämänvaiheessa olevia.(P 26)

Avoimia varhaiskasvatuspalveluja kehittämällä ja uusia perheiden toimintaympäristöjä luomalla Pesue-hanke edesauttoi perheiden sosiaalista verkostoitumista. Perhetyön toimijat näkevät Pesue-hankkeen aikana kehitetyn vertaisryhmätoiminnan tärkeänä.

Siinä myös kirkastui että ryhmä on enemmän kuin osiensa summa. Ja myös se mikä voimavara vertaistuki on. Perhevalmennus ja Pesue-hanke ovat olleet juuri tällaista työtä (Y 1)

Myös kaikki haastatteluun osallistuneet perhetyön toimijat olivat sitä mieltä, että vertaisryhmätoimintaan kannattaisi jatkossakin panostaa. He pitivät vertaisryhmätoimintaa tärkeänä ja tehokkaana työmuotona. Vastaajien mielestä vertaisryhmien koordinointi tulisi olla osa neuvolan ennaltaehkäisevää perhetyön toimintaa. Perhetyön toimijoiden mielestä Säkylässä olisi tarvetta esimerkiksi erityislasten perheiden vertaisryhmätoiminnalle. Toisaalta he mainitsivat, että pienessä kunnassa on vaikea lähteä tietyn aiheen ympärille koontuvaan ryhmään, koska pienessä kylässä ihmiset tuntevat toisensa. Vertaisryhmillä nähtiin yleisesti olevan perheitä voimaannuttava vaikutus. Vastaajien mielestä toimivat vertaisryhmät vähentäisivät henkilökohtaisen perhetyön tarvetta.

Parhaimmillaan perheiden toisiltaan saama tuki auttaa perheitä niin, ettei heillä ole tarvetta esimerkiksi perhetyölle.(Y 4)

Vertaistuki on joka tilanteessa paras tuki, ihminen joka ymmärtää.(Y 2)

Ongelma vaan on se, miten saa juuri ne henkilöt lähtemään näihin ryhmiin, jotka eniten niistä hyötyisivät.(Y 3)

7.4 Perhevalmennuksesta tukea odotusaikaan

Kesällä 2013 toteutetun perhepalvelukyselyn tulosten mukaan Pesue-hanke oli yhteistyökumppaneineen onnistunut kehittämään moniammatillista perhevalmennusta. Viidennes vastaajista (19 %) oli osallistunut perhevalmennukseen hankkeen aikana. Kaikki perhevalmennukseen osallistuneet (N=11) olivat joko melko samaa mieltä (55 %) tai täysin samaa mieltä (45 %) siitä, että hanke oli yhteistyökumppaneineen onnistunut kehittämään moniammatillista perhevalmennusta. Vastaajat (N=11) olivat joko melko samaa mieltä (30 %) tai täysin samaa mieltä (70 %) siitä, että hankkeen aikana kehitetyllä moniammatillisella perhevalmennuksella on ollut positiivista merkitystä heidän perheensä hyvin-

vointiin. Vastaajien avoin palaute moniammatillisesta perhevalmennuksesta oli positiivista, mutta käytänteissä nähtiin myös kehitettävää. Vastaajien mielestä perhevalmennuksessa käydyt keskustelut olivat mukavia ja ryhmät tarjosivat heille vertaistukea odotusajana, mutta tiedottamisessa oli puutteita. (Perhepalvelukysely 2013.)

Mukavaa keskustelua, vertaistukea. Tiedottaminen kokoontumisista aiemmin! Nyt tieto saattoi tulla vasta samalla viikolla.(P 11)

Perhevalmennuksen kehittämistyön onnistumista on melko mahdotonta arvioida, koska kehittämistyö on vasta alussa. Täyden perhevalmennuksen läpikäyneitä vanhempia on vasta pieni joukko, eikä näin myös riittävän kohderyhmän arvio toiminnasta ole mahdollista. Neuvolan terveydenhoitajien mukaan moniammatillisen perhevalmennustiimin yhteistyö oli toimivaa. He uskovat, että toiminta on perheille mielekkäämpää, kun ryhmän vetäjä vaihtuu. Heidän mielestään parityöskentely perhevalmennuksissa toi mukavaa vaihtelua omaan työhön.

7.5 Onnittelukotikäynti – positiivinen ele vauvaperheille

Kesällä 2013 toteutetun perhepalvelukyselyn tulosten mukaan Pesue-hanke oli perheiden mielestä onnistunut kehittämään tarpeellisen työmuodon perhetyöhön. Noin puoleen (45 %) vastaajaperheistä oli tehty onnittelukäynti hankkeen aikana. Lähes kaikki perheet (N=26) joiden luokse onnittelukäynti oli tehty, olivat joko melko samaa mieltä (27 %) tai täysin samaa mieltä (69 %) siitä, että onnittelukotikäynti oli tarpeellinen ja positiivinen tapa kohdata vauvaperhe. Mitä vanhempia iältään kysymykseen vastanneet äidit olivat, sitä enemmän he olivat väittämästä täysin samaa mieltä. Yksi vastaaja ilmaisi olevansa täysin eri mieltä kotikäynnin tarpeellisuudesta. Lähes kaikki kyselyyn vastanneet (N=22) olivat joko melko samaa mieltä (24 %) tai täysin samaa mieltä (65 %) siitä, että Pesue-hanketyöntekijän onnittelukotikäynnillä on ollut positiivista merkitystä heidän perheensä hyvinvointiin. Kolme vastaajaa eivät osanneet sanoa, oliko niillä ollut positiivista merkitystä. Vastaajien avoin palaute onnittelukotikäynneistä oli erittäin positiivista. Vierailu oli perheiden mielestä positiivinen kokemus. Mukavasta keskusteluhetkestä jäi perheille hyvä mieli ja he kokivat saaneensa henkilökohtaista huomiota osakseen. (Perhepalvelukysely 2013.)

Ihana idea onnitella vastasyntynyttä henkilökohtaisesti(P 52)

Tämäkin saa pelkkää plussaa. Varsinkin ajateltuna tänne muuttaneita / pienen tukiverkon omaavia/yksinäisiä äitejä. Pientää varmasti kynnystä lähteä mukaan kerhoihin ym.(P 58)

7.6 Perhetapahtumien yhteisöllisyys

Kesällä 2013 toteutetun perhepalvelukyselyn tulosten mukaan Pesue-hankkeen aikana oli perheiden mielestä järjestetty onnistuneita perhetapahtumia. Suurin osa (84 %) vastaajista (N=49) oli osallistunut yhdistysyhteistyössä järjestettyihin perhetapahtumiin. Suurin osa perhepalvelukysely 2013 vastaajista (N=49) oli joko melko samaa mieltä (27 %) tai täysin samaa mieltä (69 %) siitä, että Pesue-hankkeen aikana järjestetyt perhetapahtumat ovat olleet onnistuneita tapahtumia, joissa heidän perheillään on ollut mukava viettää yhteistä aikaa. Yksi vastaaja oli väitteestä täysin eri mieltä ja yksi melko eri mieltä.

Melkein kaikki vastaajat (N=46) olivat joko melko samaa mieltä (46 %) tai täysin samaa mieltä (52 %) siitä, että perhetapahtumilla oli ollut positiivista merkitystä heidän perheensä hyvinvointiin. Yksi vastaaja oli väittämästä melko eri mieltä. Perhetapahtumiin osallistui kaikenikäisiä lapsia ja vanhempia. Vastaajien mielestä eri yhdistykset pääsivät esille perhetapahtumissa ja samalla perheet saivat tietoa eri harrastusmahdollisuuksista. Tämä madalsi perheiden mielestä kynnystä osallistua jatkossa yhdistyksen toimintaan. Hyvänä pidettiin myös sitä, että monen ikäiset lapset oli huomioitu ja aktiviteetteja riitti kaikille. (Perhepalvelukysely 2013.)

Tällaisia tapahtumia Säskylä /lapset tarvitsevat. Mielestäni erityisen tärkeää ajateltuna perheitä, joilla ei ole mahdollisuutta lähteä reissulle, ei tarvitsekaan kun täälläkin järjestetään jotain erilaista.(P 58)

Tapahtumissa perheillä oli mahdollisuus sosiaaliseen verkostoitumiseen muiden lapsiperheiden kanssa. Tapahtumissa yhteisöllisyys näkyi sekä perheiden, että järjestäjien osallistumisinnokkuutena ja niiden aikana syntyneinä uusina ystävyysuhteina. Tulos perustuu perhepalvelukyselyn vastauksiin ja tapahtumissa tekemiini havaintoihin.

7.7 Perheystävällisempi kunta

Pesue-hankkeella oli vaikutusta Säkylän yleiseen perheystävällisyyteen. Perhepalvelukyselyjen vastausten perusteella, Säkylän kunnan perheystävällisyyden arvioimiseen annettujen tyytyväisyysarvosanojen keskiarvo oli **7,77** keväällä 2012 ja **8,05** kesällä 2013. Lähes kaikki kesällä 2013 perhepalvelukyselyyn vastanneet (N=53) olivat melko samaa mieltä (20 %) tai täysin samaa mieltä (70 %) siitä, että hankkeella on ollut positiivinen vaikutus kunnan perheystävällisyyteen. Kymmenen prosenttia vastanneista ei osannut sanoa, oliko hankkeella ollut vaikutusta perheystävällisyyteen. (Pesue-hankkeen perhepalvelukysely kevät 2012 & kesä 2013 analyysit.) Vastauksen luotettavuutta lisää kyselyihin osallistuneiden taustojen ja ikäprofiilin samankaltaisuus.

Pesue-hanke on hieno ja positiivinen juttu, joka saa lapsiperheet tuntemaan itsensä arvostetuiksi (P 45).

Pesue-hankkeen toiminnalla on ollut suuri positiivinen ja osittain elintärkeä vaikutus monelle (P 58).

Pesue-hanke sai positiivista palautetta perheiltä. Sen toimintamuodot koettiin monipuolisesti parantavan kunnan perhepalveluja ja niiden jatkumista toivottiin hankkeen päättymisen jälkeen.

7.8 Perhetyön ammattilaisten tulevaisuuden linjauksia

Perhetyön toimijoiden haastattelujen tulokset ottivat kantaa Säkylän perhetyön tulevaisuuden linjauksiin. Lähes kaikki haastatteluun vastanneet (N=4), yhtä vastaajaa lukuun ottamatta, olivat sitä mieltä, että ennalta ehkäisevä ja korjaava perhetyö tulisi erottaa. Yksi eri tavalla kysymykseen vastannut halusi erottamisen sijasta käyttää perhetyön uudesta työnjaosta mielestäni hyvää termiä ”liukuva perhetyö”. Hänen esittämänsä malli oli kuitenkin sisällöltään yhteneväinen muiden vastaajien kanssa.

Uskon, että perheiden kynnys pyytää apua on korkea, koska pelätään ”leimaantumista” sosiaalipalvelujen käyttäjäksi. Ainakin meidän pienessä kunnassa kaikki tietävät perhetyöntekijät. Neuvolassa saa välillä tehdä paljonkin töitä, että saa perheet ottamaan apua vastaan vaikka selkeästi tarve on. (Y 2)

Kaikkien haastatteluun vastanneiden perhetyön toimijoiden (N=5) mielestä ennaltaehkäisevä perhetyö kuuluisi peruspalvelujen yhteyteen. Lähes kaikissa (N=4) vastauksissa neuvola oli nimetty perhetyön uudeksi toimintaympäristöksi. Haastatteluvastauksien perustelut olivat hyvin monipuolisia. Niissä ehdotettiin esimerkiksi erilaisia työmuotoja neuvolan perhetyöntekijälle ja kuvailtiin konkreettisesti, millaisissa tilanteissa neuvolan matalankynnyksen perhetyöstä olisi apua perheille.

Toivoisin, että tämä ennaltaehkäisevä ensimmäisen asteen perhetyö voisi toteutua neuvolan suojissa. Meillä on tosi hyvät rakenteet sitä varten. (tunnetaan perheet, neuvola on puolueeton, neutraali toimija, jolla on oma tehtävänsä ja 99 % KAIKKI KÄYVÄT) ja työparimalli voisi olla hyvä.(Y 1)

Perhetyötä pitäisi tarjota ns. ”matalalla kynnyksellä”. Perhetyötä voitaisiin tarjota neuvolasta esim. 1. Kun äiti / vanhemmat ovat väsyneitä, eikä sosiaalista verkkoa ole lähellä. 2. Perheet tarvitsevat konkreettista ohjausta lapsen hoidossa esim. ongelmia syömisessä, nukkumisessa. 3. Perheille tukea, kun on ongelmia vuorovaikutuksessa. Sosiaalitoimi ei voi olla tietoinen näistä pienistä tukea vaativista asioista. Kun niihin saa apua ja tukea heti alussa, niistä ei ehkä kasva suuria ongelmia.(Y 3)

Neurolassa ja päivähoidossa olisi hyvä olla omat perhetyöntekijät (ja korjaavalla omansa) joko niin, että molemmissa, sekä neurolassa että päivähoidossa olisi omat työntekijänsä tai että molempien käytössä olisi sama/-t työntekijä/-t. Tämä tukisi ennalta ehkäisevän perhetyön profiloitumista nimenomaan ennalta ehkäiseväksi. Perheet voisivat ohjautua aikaisemmin perhetyön piiriin, kun perhetyötä olisi saatavissa neuvolan ja päivähoidon yhteydessä eli ns. perheen luonnollisissa toimintaympäristöissä.(Y 4)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISIDEAT

Kenen tulisi koordinoida pienen kunnan perhetyön kehittämissyhteistyötä? Kuuluuko koordinointi automaattisesti kunnalle? Pesue-hankkeessa seurakunta osoitti, että myös muut toimijat voivat olla aktiivisia kotikunnan kehittäjiä ja vastuunkantajia. Voidaan tietysti kyseenalaistaa sopiiko näin aktiivinen, toimijoiden yhteistyön koordinointi seurakunnan hallinnoiman hankkeen toiminta-ajatuksiksi vai tulisiko seurakunnan edustaa työllään perinteisiä ja pysyviä perhepalveluja? Säskylän seurakunta on osoittanut, että seurakunta voi tehdä molempia. Se on osoittanut elävänsä ajassa olemalla hankkeen kautta paikkakuntansa aktiivinen kehittäjä ja palvelun tarjoaja. Suomessa seurakunnat ovat hakenneet ja saaneet EU-avustuksia lähinnä investointihankkeisiin ja ne on usein miten käytetty kulttuurihistoriallisesti tärkeiden kiinteistöjen peruskorjauksiin. Harvat seurakunnat ovat hyödyntäneet mahdollisuuttaan hakea EU-rahoitusta myös toiminnallisiin projekteihin. (Sakasti i.a.b.) Säskylän seurakunta tarttui tähän mahdollisuuteen Pesue-hankkeen hallinnoijana.

Pesue-hanke oli oman toimintaympäristönsä tarpeista ja toiveista kehitetty hanke. Sen tavoitteissa ja toteutuksessa näkyi sekä perheiden, että mukana olevien toimijoiden jälki. Pesue-hankkeen tuloksena syntyi peruspalveluja tukeva ja perheiden hyvinvointia edistävä malli, jossa oli mukana lähes kaikki laajan sektorin perhetyöntoimijat. Sen kehittämistyö vahvisti ja täydensi Säskylän perhepalveluja luomalla uudenlaista yhteistyötä perhetyön toimijoiden kesken ja uusia ennaltaehkäisevän perhetyön palveluketjuja. Samalla kunnan perhepalvelujen ennaltaehkäisevä rakenne selkiytyi ja muodostui toimijoiden välinen yhteistyöverkosto. Kehittämistyön tuloksena syntyi uusia toimintamuotoja ja olemassa ollut toiminta kehittyi paremmin perheitä palvelevaksi. Perheet kokivat, että hankkeessa kehitetyillä toimintaympäristöillä oli positiivista merkitystä heidän perheidensä hyvinvointiin. (Pesue-hankkeen loppuraportti 2013.)

8.1 Kaikkia hyödyttävä yhteistyö

Kehittämishanke vaati onnistuakseen yhteisiin tavoitteisiin sitoutuneita toimijoita. Yhteisen tavoitteen jatkuva hahmottaminen ja osallisuus hankkeen päätöksen tekoon auttoivat

toimijoiden sitouttamisessa. Hanketyöntekijä koetaan usein neutraaliksi ja ulkopuoliseksi kehittämistyön koordinoijaksi, eikä hänen tämän vuoksi koeta uhkaavan toimijoiden välisiä valtasuhteita. Näin yhteiseen kehittämistyöhön lähdetään helpommin mukaan.

Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen vaatii koordinoitua. Kaikkia Pesue-hankkeessa mukana olleilta tahoilta löytyi motivaatiota oman toiminnan ja yhteistyön kehittämiseen. Pesue-hankkeessa saadut kokemukset moniammatillisesta yhteistyöstä ovat lupaavia. Yhteistyö toimijoiden välillä lisääntyi ja mukana olleet kokivat hankkeen myötä syntyneen yhteistyön toimivaksi. Moniammatillisella yhteistyöllä saatiin aikaan monipuolisempaa ja laajempaa perheille suunnattua toimintaa. Siinä jokaisen toimijan osaaminen tuli yhteiseen käyttöön ja työvoimaresurssien yhdistäminen säästi aikaa ja rahaa. Näin ollen hyödyn saajina olivat molemmat sekä palvelun saajat eli perheet, että palvelujen tarjoajat eli perhetyön toimijat.

Pesue-hanke teki paikallisen vapaaehtoistyössä piilevän voiman näkyväksi. Hanke onnistui perhetapahtumissa tuomaan yhteen yhdistysten sekä muiden mukana olleiden toimijoiden voimavarat ja osaamisen. Vapaaehtoistyönä syntyi onnistuneita perhetapahtumia, joissa perheillä oli mahdollisuus viettää yhteistä aikaa mukavan tekemisen merkeissä. Yhdistyksiltä saamani perhetapahtumia koskeva palaute oli positiivista ja suurin osa yhdistyksistä oli mukana lähes kaikissa tapahtumissa. Tapahtumat antoivat yhdistyksille positiivista näkyvyyttä. Vapaaehtoisia motivoi yhdessä tekeminen tärkeäksi koetun asian puolesta (Alasatakunta 2013). Perhetapahtumilla oli luultavasti myös positiivista vaikutusta yhdistysten harrastajamääriin. Hanketyön tai tutkimuksen resurssit eivät kuitenkaan mahdollistaneet asian tarkempaa kartoittamista. Vapaaehtoisilla on osaamista ja auttamisen halua, jotka voitaisiin jatkossakin koordinoimalla kanavoida perheiden hyvinvointia edistävään työhön. Vapaaehtoistyö onkin kunnassa usein valtava, mutta valjastamaton voimavara.

8.2 Voimaannuttava vertaisuus

Suuret työnantajat, esimerkiksi Porin Prikaati, tuo Säkylään lapsiperheitä. Puolustusvoimien työ on tänä päivänä hyvin liikkuvaa ja monet perheet joutuvat vaihtamaan kotikuntaa usein. Sukulaiset ja lähimmäiset ovat usein kaukana. Olen työssäni havainnut, että

erityisesti näille paikkakunnalle muuttaneille perheille avoimien vertaisryhmien tärkeys arjen jaksamisen tukena on merkittävä. Uusien ystävyys-suhteiden luominen auttaa perheitä uuteen kotikuntaan sopeutumisessa. Yhdessäolo tarjoaa perheille mahdollisuuden arjen ja vanhemmuuden jakamiseen. Avoimien perhekerhojen ja perhevalmennuksen vertaisryhmillä on selkeästi voimaannuttava vaikutus perheisiin.

Perhevalmennus on oikea aika ja paikka aloittaa vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen. Uuden elämän tilanteen ennakoiminen ja siihen valmistautuminen auttavat vanhempia sopeutumaan parisuhteen muuttumiseen ja erilaisiin vanhemmuuden rooleihin lapsen syntymän jälkeen. Moniammatillinen perhevalmennusta kehitettiin yhteistyössä Pesue-hankkeen aikana ja se vastasi sisällöllisesti paremmin tämän päivän perheiden tarpeisiin. Merkittävää oli myös, että seurakunta jalkautui uudelleen peruspalvelujen toimijaksi.

Vuoden kestävä perhevalmennus syklin aikana valmennusryhmän vanhemmista muodostui samassa elämäntilanteessa oleva vertaisryhmä. Ryhmät siirtyivät useimmiten yhdessä valmennuksen loppuvaiheessa vauvakerhoon ja näin yhteys ryhmäläisiin säilyi perhevalmennuksen päätyttyä. Voidaankin todeta, että kynnyks näiden eri toimijoiden tarjoamien perhepalvelujen väliseen siirtymiseen madaltui ja niistä muodostui luonnolliselta tuntuva palveluketju.

Perheiden Pytingistä muodostui hankkeen aikana avoimen perhekerhotoiminnan keskus. Säkylässä oli Pesue-hankkeen aikana mahdollisuus osallistua monipuolisiin avoimiin perhekerhoihin ja kehitetty toiminta sai jatkoa hankkeen jälkeen. Kävijätilastot kertovat, että perheet kokivat Perheiden Pytingin kerhot mielekkäinä ja osallistujia riittää kaikkiin järjestettäviin kerhoihin. Myös perhetyön toimijoiden yhteistyö ja vapaaehtoistyö kerhoissa lisääntyi. Perheistä ja perheiden hyväksi toimivista vapaaehtoisista löytyi paljon osaamista. Vapaaehtoistyötä koordinoimalla sitä pystyttäisiin jatkossakin hyödyntämään vertaisryhmätoiminnan voimavarana. Kolmannen sektorin yhteistyön vahvistaminen nähdään myös Säkylän kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa yhtenä tärkeänä strategisena tulevaisuuden tavoitteena. Kolmannen sektorin yhteistyön avulla kunnalla on paremmat mahdollisuudet tukea ja edistää perheiden hyvinvointia. (Säkylän kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2013, 16.)

Mielestäni ohjaajan tehtävänä oli ylläpitää vertaisryhmien ”kaikille avointa” ilmapiiriä. Uusien osallistujien huomioiminen ja tuttavuuksien syntymisen tukeminen kuuluu ohjaajan tärkeisiin tehtäviin. Ammattilaisen panos oli alun ryhmäytymisen jälkeen toiminnan vaikuttavuuteen nähden melko pieni, koska perheet ”hoitavat” toinen toisiaan läsnäolollaan. Vertaisuuteen perustuvien toimintamuotojen vaikuttavuutta ei kuitenkaan ole yleisesti tunnustettu, eikä vertaistukeen perustuviin perhetyön toimintamuotoihin mielestäni panosteta tarpeeksi. Vertaisryhmät tarjoaisivat jatkossakin erittäin kustannustehokkaan toimintamuodon perhetyöhön. Myös Säskylän kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa vertaisryhmien perustaminen vanhemmille nähdään yhtenä strategisena tulevaisuuden tavoitteena (Säskylän kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2013, 14).

Aktiivinen tiedotus ja perhekerhojen sisällöllinen kehittäminen Pesue-hankkeen aikana vahvisti seurakunnan kerhojen asemaa avoimien varhaiskasvatuspalvelujen tarjoajana. Toiminnan kehittäminen toi seurakunnan perhekerhoihin uusia perheitä. Perhepalvelukyselyn ja perheiden kanssa käymieni keskustelujen mukaan kerhomuodon valinta selkiytyi ja kerhojen välinen siirtyminen sujui luontevammin perheen tarpeiden ja elämäntilanteen mukaan. Monipuolinen kerhotoiminta tarjosi monelle seurakuntalaiselle matalan kynnyksen kiinnityspinnan seurakunnan toimintaan.

Perheiden Pytingin toiminta täydensi kunnan varhaiskasvatus- ja peruspalveluja. Vauva-kerho toimi luonnollisena kokoontumisten jatkopaikkana perhevalmennuksessa syntyneille vertaisryhmille. Toiminta tuki ja täydensi näin neuvolassa aloitettua perhetyötä. Kunta antaa arvon Perheiden Pytingillä järjestettävillä avoimilla varhaiskasvatuspalveluille ja mainitsee seurakunnan, MLL:n ja paikalliset yhdistykset varhaiskasvatussuunnitelmassaan vahvasti lapsi- ja nuorisotyössä mukana oleviksi toimijoiksi (Säskylän kunnan päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma 2012). Se millaisia avointa varhaiskasvatustoimintaa koskevia velvoitteita tekeillä oleva varhaiskasvatusta säätelevä laki tuo tullessaan, ei tiedetä. Velvoitetaanko se kuntaa järjestämään tai ainakin osallistumaan avoimien varhaiskasvatuspalvelujen tuottamiseen? Nyt näyttää siltä, että kunta joutuneekin ainakin valvomaan, että tulevassa laissa määrättyä toimintaa koskevat tavoitteet ja sisällöt toteutuvat. Mielestäni kunnan tulisi nyt Pesue-hankkeen päätyttyä lähteä seurakunnan kumppaniksi avoimien varhaiskasvatuspalvelujen järjestämiseen. Seurakunnan ja kunnan resursseja yhdistämällä Pesue-hankkeen aikana saavutettua palvelujen hyvää tasoa ja toimijoiden

välistä yhteistyötä saataisiin varmemmin ylläpidettyä ja kehitettyä edelleen perheiden tarpeiden pohjalta. Säskylän kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa avoimien varhaiskasvatuspalvelujen aloittaminen tai tehostaminen nähdään yhtenä strategisena tulevaisuuden tavoitteena (Säskylän kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2013, 14).

8.3 Koteihin jalkautuva perhetyö

Kotikäyntityö on todettu tehokkaaksi ennaltaehkäisevän perhetyön toimintamuodoksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman (KASTE) tavoitteena on, että perheiden kotiin vietäviä palveluja vahvistetaan (Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma 2012, 62). Säskylässä perheisiin tekevät yleisiä peruspalveluihin kuuluvia kotikäyntejä sosiaalityöntekijät ja neuvolan terveydenhoitajat sekä kunnan perhetyöntekijät. Säskylän kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassakin kotikäyntityön lisääminen nähdään yhtenä strategisena tavoitteena. Tulevaisuudessa tavoitteeseen tullaan suunnitelman mukaan pääsemään varhaisen tuen tukihenkilön jalkautumisella perheiden pariin ja Pesue-hankkeen onnittelukotikäyntien jatkamisella hankkeen jälkeen. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2013, 13, 16.)

Pesue-hankkeen onnittelukotikäynnit osoittautuivat onnistuneeksi ja perheiden mielestä tarpeelliseksi työmuodoksi, joilla oli perhepalvelukyselyn mukaan positiivista merkitystä perheiden hyvinvointiin. Hankkeen kotikäynnit tukivat myös neuvolan ja seurakunnan tekemää perhetyötä ja toivat kaivatun lisän perheisiin tehtävään kotikäyntityöhön. Uuden toimintamuodon nähtiin antavan mahdollisuuden erityisen tuen tarpeen tunnistamiseen ja näin toimivan hankkeen toimintasuunnitelmassa mainitun ”etsivän perhetyön” tapaan. Määritelmä ei kuitenkaan mielestäni anna oikeaa kuvaa toteutuneista käynneistä. Ajan-kohtaisesta etsivästä nuorisotyöstä on sanalle ”etsijä” syntynyt mielikuva syrjäytyneiden ihmisten löytämiseksi tehtävästä työstä. Onnittelukotikäynnit olivat kuitenkin luonteeltaan positiivisia, lapsen syntymästä iloitsevia käyntejä, joiden aikana keskusteltiin kaikesta vauvaperheen arkeen liittyvistä iloista ja haasteista. Lukuisat syvälliset keskustelut vanhempien kanssa kertovat siitä, että koti koettiin turvalliseksi paikaksi perhetyöntekijän kohtaamiselle. Uusi toimintamuoto tarjosi mahdollisuuden aitoon kohtamiseen ja asioiden jakamiseen.

8.4 Hyvinvointineurolamalli perhepalvelujen jäsentäjänä

Nykymallin kunnan perhetyöntekijöiden ”kaksoisrooli” sekä ennaltaehkäisevän, että korjaavan perhetyön tekijöinä on mielestäni ongelmallinen. Kunnan perhetyölle on näin muodostunut sosiaalityön leima ja nykyinen käytäntö ylläpitää tätä leimaantumista. Työnsäni käymien keskustelujen perusteella kunnan perhetyöntekijät koetaan helposti lähestyttäväksi, mutta pelko sosiaalipalvelujen käyttäjäksi leimaantumisesta estää perheitä turvautumasta kunnan perhetyön apuun. Säkylässä ennaltaehkäisevä tulisi sekä omasta että haastattelujen mukaan myös perhetyön toimijoiden mielestä erottaa korjaavasta perhetyöstä niin, että molemmilla työmuodoilla olisi omat perhetyöntekijät.

Pesue-hankkeen aikana syntyi hankevetäjän ja perheiden ”kohtaamisenketju” eli ennalta ehkäisevän perhetyön palveluketju, jolla oli oma paikkansa Säkylän perhepalveluissa. Hanketyöntekijä koettiin helposti lähestyttäväksi ja tutuksi toimijaksi, jonka puoleen on helppo kääntyä. Hän kohtasi perheitä monen palvelun piirissä ja näin hänellä oli mahdollisuus tukea perheitä palvelujen välisissä siirtymävaiheissa. Hankkeen tuloksena syntyi siis ennalta ehkäisevän perhetyöntekijän toimenkuva, joka tukee muiden perhetyön toimijoiden työtä.

Mikä sitten olisi oikea paikka Säkylässä tälle hyvinvointia edistävälle ja ennaltaehkäisevälle perhetyölle ja sitä tekeväälle perhetyöntekijälle? Omasta ja haastattelujen mukaan myös perhetyöntoimijoiden mielestä oikea paikka olisi Säkylän ja Köyliön terveydenhuollon kuntayhtymän neuvola, jolloin uuden toiminnan piiriin kuuluisivat sekä Säkylä, että Köyliö. Neuvolan perhetyöntekijä toimi selkeyttäisi perhetyön kenttää erottamalla ennaltaehkäisevän perhetyön korjaavasta. Se helpottaisi myös neuvolan terveydenhoitajien työtä, koska osan tuen tarpeen vuoksi lisääntyneistä neuvolan kotikäynneistä voisi tehdä neuvolan perhetyöntekijä.

Millainen Säkylän ja Köyliön terveydenhuollon kuntayhtymän neuvolan perhetyöntekijän toimenkuva voisi sitten olla? Hyvinvointineuvolan perhetyön olisi luonteeltaan ennalta ehkäisevää ja perheen toimintakykyä vahvistavaa. Työn luonteen muuttuessa korjaavaksi, ongelmia työstäväksi tai kriisiavuksi, asiakasperhe ohjattaisiin korjaavan perhetyön piiriin. Neuvolan perhetyöntekijä voisi toimia tässä siirtymävaiheessa perheen tuki-

henkilönä ja palvelujen yhteyshenkilönä. Neuvolan perhetyöntekijällä voisi olla neuvolassa oma vastaanottohuone ja näin hän olisi läsnä perheiden tutussa ympäristössä. Perhevalmennuksessa hän kuuluisi moniammatilliseen perhevalmennustiimiin, jossa hän toimisi vanhemmuuden tukemisen asiantuntijana. Neuvolan perhetyöntekijälle suunniteltaisiin terveydenhoitajien työtä tukevia vastaanotto- ja kotikäyntejä ja hän voisi toimia kotikäynneillä myös terveydenhoitajien työparina. Kohdennettujen vertaisryhmien, esimerkiksi eroryhmien järjestäminen ja ohjaaminen voisi kuulua perhetyöntekijän toimenkuvaan. Hän tekisi tiivistä yhteistyötä päivähoidon kanssa ja olisi erityisesti mukana avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa tuoden neuvolan perhetyötä näkyväksi.

Miksi perhetyön voimavaroja tulisi yleisesti keskittää juuri neuvolaan ja sen palveluja vahvistaa perhetyön osaajalla? Koska neuvola on kaikille kuuluva peruspalvelu ja sen yhteydessä perhetyöstä muodostuisi luonnollinen osa neuvolapalveluja. Lapsen syntymän tuoma uusi elämäntilanne tuo muutoksia vanhempien parisuhteeseen ja vapaa-ajan käyttöön. Vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen tuleekin aloittaa jo odotusaikana eli käytännössä neuvolassa ja perhevalmennuksessa. Kun vanhemmat voivat hyvin, heillä on voimavaroja myös vanhemmuuteen ja lapsi voi kasvaa ja kehittyä turvallisessa ja rakastavassa kodissa. Neuvolan terveydenhoitajat kohtaavat usein pienten lasten perheitä, joiden hyvinvoinnista hänelle nousee huoli. Silloin juuri neuvolasta järjestettävä nopea ja oikeanaikainen tuki perheiden voimavaraistamiseksi on hyvä vaihtoehto. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004. 80.) Uusimäen tutkimuksen mukaan neuvolat koetaan luotamuksellisiksi paikoiksi, joissa on helppo puhua aroistakin asioista. Perheet ottavat vastaan terveydenhuollon tarjoamaa apua, koska se on tarkoitettu kaikille. (Uusimäki 2005b, 138.) Säkylässä hyvinvointineuvolamallin käyttöönotto tukisi Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden mukaisesti kunnan peruspalveluja ja tarjoaisi todistetusti toimivan mallin ongelmien syntymisen estämiseen (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2013, 11).

Hyvinvointineuvola malli on osoittautunut hyväksi investoinniksi kunnille. Siitä kertoo viime aikoina paljon julkisuutta saanut ”Imatran malli”, jonka esikuvana oli myös Ruotsin Leksandin perhekeskusmalli. Imatralla käynnistettiin hyvinvointineuvolatoiminta keväällä 2009. Perinteisestä neuvolasta poiketen hyvinvointineuvola tarjoaa automaattisesti perheille terveydenhoitajan lisäksi myös perhetyöntekijän palvelut. Hyvinvointineuvola

ei Imatralla ollut määräaikainen projekti, vaan heti pysyvä toimintamalli, eikä sen resursseja otettu korjaavasta työstä. Mallilla toivottiin olevan vaikutusta perheiden hyvinvointiin ja kunnan kasvaneisiin korjaavan perhetyön kustannuksiin. Hyvinvointineuvolan tavoitteena on tukea koko perheen hyvinvointia ja vanhemmuutta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Kotikäynnit, moniammatillinen yhteistyö, vanhempien verkostoitumisen tukeminen ja vertaisryhmät ovat toiminnassa keskeisessä osassa.

Yksinkertainen, ennaltaehkäisevä työ on tuottanut Imatralla nopeasti tulosta. Lastensuojelun kokonaismenojen kasvu on kääntynyt laskuun. Lastensuojelun tarve, kustannukset ja asiakasmäärät ovat alentuneet. Käytännössä tehty investointi on jo nyt kattanut itsensä ja tuottanut ihan selvää rahallista säästöä. Panostus on maksanut itsensä takaisin jo viisinkertaisesti, kun lasten ja nuorten välittömät häiriöpalvelumenot ovat vähentyneet muutamassa vuodessa miljoonalla eurolla. Kunnallinen lastensuojeluteko-palkinnolla palkittu Imatran hyvinvointineuvolamalli kertoo siitä, että sijoitus ennaltaehkäisevään perhetyöhön on todellisuudessa kannattava investointi. (Kohvakka & Peltola i.a.) Perhetyöntekijän palkkaamiseen tarvittavia taloudellisia resursseja voidaan verrata lastensuojelukuluihin. Esimerkiksi avohuollontukitoimena tehty yhden lapsen puolen vuoden sijoitus maksaa suurin piirtein yhden neuvolan perhetyöntekijän vuosiansioiden verran.

Tärkeintä Säskylän kunnan palvelujärjestelmän kannalta on, että perhetyö tulisi näkyväksi ja sitä kautta helposti lähestyttäväksi. Palvelun tulee olla yleistä, näkyvää ja oikea-aikaisesti saatavilla olevaa. Toteutuakseen se vaatii perhetyöntekijältä jalkautumista lasten ja perheiden pariin. Säännöllisten kohtaamisten kautta perhetyöntekijästä tulee tuttu ja kaikkien perheiden hyvinvoinnin eteen työskentelevä ammattilainen.

8.5 Ennaltaehkäisy edistää hyvinvointia

Säskylän kunnan perheystävällisyyden kasvu on luonut vaikutelman perheiden hyvinvointiin satsaavasta yhteisöstä. Perheystävällisyyttä kannattaisi mielestäni tuoda esille kunta-markkinoinnissa. Hyvät perhepalvelut tuovat kuntaan kaivattuja lapsiperheitä. Pitkäjänteinen perheiden hyvinvointiin panostaminen saattaisikin jatkossa pysäyttää kunnan ne-

gatiivisen väestönkehityksen ja muuttaa kunnan lopulta muuttovoittoiseksi. Perheystävällisyys tulisi tehdä näkyväksi kaikessa kunnan toiminnassa, esimerkiksi kuntaan syntyvien vauvaperheiden huomioimisella.

Pienen kunnan perhetyön koordinointi ja toteuttaminen on haastavaa. Pieni väestöpohja ja resurssien puute ovat usein tehokkaan perheiden hyvinvointia edistävän työn esteenä. Perhetyössä on olennaista kysynnän, tarpeiden ja tarjonnan kohtaaminen. Oikeanlaisen avun saaminen oikea-aikaisesti lisää siis perhetyön vaikuttavuutta. (Uusimäki 2005b, 109.) Ennalta ehkäisevällä työllä pystytään vaikuttamaan perheiden ongelmien syntymiseen ja niistä aiheutuviin kustannuksiin. Perhepalvelujen kehittämistyö on Säkylässä vasta alussa. Perhetyön resursseja tulisi kohdentaa korjaavan perhetyön lisäksi ennaltaehkäisevään perhetyöhön. Perheiden hyvinvointia edistävään työhön kannattaa panostaa, koska sen vaikutus kohdistuu samalla moneen ihmiseen sekä lapsiin että vanhempiin. Pesue-hankkeen aikana syntyi palveluketjuja ja perhetyön toimijoiden yhteistyön sekä vapaaehtoistyön koordinointi oli suunnitelmallista ja toimivaa. Toimiville käytänteille tulisi taata jatkuvuus, ennen kuin luodut verkostot hajoavat ja toimiva vuoropuhelu niiden välillä hiipuu.

Säkylässä on viimeksi kuluneen vuoden aikana tehty välittömästi hyvinvointia edistäviä ja kehittäviä linjauksia. Yksi niistä on keväällä 2013 valmistunut Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2013 – 2020. Sen tavoitteena on linjata kehityssuunnat, joiden avulla kunnan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi olisi tulevaisuudessa entistä tehokkaammin turvattu. Suunnitelman tärkein tavoite on ennaltaehkäisevien toimintamuotojen parantaminen, kehittäminen ja vahvistaminen. (Säkylän kunnan hyvinvointikertomus 2013, 18.) Pesue-hankkeen kehittämistyö oli Säkylän kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman strategisien tavoitteiden mukaista ja hyvinvointineuvola malliin siirtyminen olisi seuraava merkittävä askel niiden saavuttamiseksi.

Kunnan perusturvalautakunta ja kunnanhallitus ovat hyväksyneet edellä mainitun hyvinvointisuunnitelman yksimielisesti. Pelkkä lakisääteisten hyvinvointia edistävien strategioiden laatiminen ei edistä kuntalaisten hyvinvointia. Nähtäväksi jää tarttuuko Säkylän kunnan päättäjät haasteeseen ja tekevät konkreettisia hyväksymänsä suunnitelman mukaisia päätöksiä palvelujen parantamiseksi.

Hanke vastaa tuloksillaan useaan Säskylän hyvinvointisuunnitelman tavoitteeseen. Tämä tutkimus kertoo Pesue-hankkeen vaikuttavuudesta eli sen kehittämistyön merkityksestä ja tuloksista säkyläläisille perheille, perhetyön toimijoille ja koko kunnan palvelujärjestelmälle. Tulokset voivat toimia perusteluina resurssien kohdentamiseksi ennaltaehkäisevään perhetyöhön Säskylässä. Pesue-hankkeen luomat ennaltaehkäisevän perhetyön palveluketjut ja toimijoiden väliset yhteistyöverkostot ovat mielestäni merkittävä askel kohti paikallisen perhepalveluverkoston luomista. Hyvinvointineuvolamallilla tätä kehitystyötä olisi luonteva jatkaa ja näin Pesue-hankkeen aikana luodut hyvät käytännöt saisivat jatkoa. Kehitettyjen perheiden hyvinvointia edistävien perhetyön toimintamallien hyödyntäminen ja uuden mallin käyttöönotto vaatii paikallisten päättäjiltä käytännön päätöksiä. Kunnan epäselvää ja ongelmakeskeisesti toimivaa perhetyön palvelujärjestelmää tulisi selkiyttää erottamalla korjaava ja ennaltaehkäisevä perhetyö toisistaan.

Hyvinvointia edistävän työn hyötyä tai vaikuttavuutta on vaikea mitata ja monesti sen merkitystä voidaan arvioida vasta vuosien päästä. Taloudellisuuteen liittyvä tehokkuus ei kuitenkaan saisi olla kaikkea päätöksen tekoa ohjaava arvo. Perheiden hyvinvoinnin edistäminen edellyttää päätöksentekijöiltä pitkäjänteistä aikaperspektiiviä. Joissain päätöksissä täytyy vain uskaltaa rohkeasti panostaa tulevaan. Uskon, että ennaltaehkäisystä tulisi Säskylässäkin Imatran tavoin investointi, josta hyötyisivät kaikki.

9 POHDINTA

Kehittämishankkeilla voidaan kehittää kunnan palveluverkoston. Se voi jopa väliaikaisesti korvata tai täydentää joitakin palveluita ja siitä voi jäädä pysyviä toimintamuotoja sekä yhteistyötä toimijoiden välille. Kehitettyjen toimintamuotojen pysyvyys oli myös Pesue-hankkeen tavoitteena. Pesue-hanke oli osoitus Säkylän perhetyön toimijoiden halusta panostaa perheiden hyvinvointiin. Mukana olleet tahot näkivät Pesue-hankkeen mahdollisuutena tarttua ajankohtaisiin haasteisiin ja tehdä jotain konkreettista perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

Opinnäytetyössäni esiintyi usein sanat kehittämishanke ja hyvinvointi. Ne kuvaavat hyvin Pesue-hanketta sekä tämän päivän yhteiskuntaa ja se arvoja. Painopisteen siirtäminen korjaavasta työstä hyvinvointia edistävää työhön nähdään lääkkeenä perheiden pahoinvointiin. Olemassa olevien resurssien yhdistäminen palveluverkostoksi on toimiva ja taloudellinen ratkaisu, kun resurssien lisääminen on taantuman vuoksi lähes mahdotonta. Toimijoiden välistä yhteistyötä on pyritty viime vuosina rakentamaan maassamme erilaisten perhetyön kehittämishankkeiden avulla. Onko jatkuva määräaikainen kehittäminen kuitenkaan tie parempiin perhepalveluihin? Hankkeiden määräaikaisuus ja kehitettyjen toimintojen jatkuvuuden epävarmuus tekevät niistä toisaalta myös palvelukenttää rikkovia ja resursseja kuluttavia prosesseja. Väitän, että hankkeiden kautta toteutettu kehittämiskulttuuri johtaa viranhaltioden työtaakan jatkuvaan kasvuun ja sitä kautta pidemmällä aikavälillä palvelujen laadun huononemiseen. Sosiaali- ja terveystalouden viranhaltijat yrittävät oman työnsä ohella kehittää palveluverkoston paremmin asiakkaita palveleviksi olemalla mukana parhaimmillaan kymmenissä erilaisissa hankkeissa. Mitä se tarkoittaa käytännön työssä? Työntekijät istuvat muun muassa lukuisissa yhteistyöpalavereissa, vastaavat erilaisiin kyselyihin ja sähköposteihin sekä testaavat ja ottavat käyttöön uusia hankkeiden aikana kehitettyjä käytänteitä. Tämä vaatii resurssien kohdentamista omasta perustyöstä hankkeen vaatimaan kehittämistyöhön, joka koetaan usein turhaksi hankkeiden ja niiden kehittämien toimintamuotojen määräaikaisuuden vuoksi. Voidaan myös kysyä, onko tämä kehittämistyöhön käytetty aika pois asiakastyöstä? Perheeltä, joka tarvitsi ammattilaisen aikaa ja apua oikea aikaisesti?

Sosiaali- ja terveysalan viranhaltijoille oman työn kehittäminen on tärkeää ja he osallistuvat siihen mielellään, jos tehdyllä työllä koetaan olevan merkitystä joko oman työn sujuvuuden, tehokkuuden tai työhyvinvoinnin kannalta tai sen koetaan parantavan asiakkaan saamaa palvelua. Tästä kertoivat myös oman tutkimukseni perhetyön toimijoilta keräämäni haastatteluaineisto. Toimijat olivat pohtineet perhetyötä laajasti ja vapaamuotoisissa vastauksissa he paneutuivat syvällisesti perhepalvelujen sisältöihin ja kehittämistarpeisiin. Toimijat kokivat siis perhetyön kehittämisen tärkeäksi asiaksi. Olin yllätynyt siitä, kuinka samansuuntaisia ja sisältöisiä vastaukset olivat riippumatta siitä, mitä perhetyön tahoja vastaajat edustivat. He näkivät oman työnsä osana perhepalveluverkostoa, jossa toimijoiden välinen yhteistyö ja niiden välinen selkeä työnjako nähtiin tärkeänä. Haastatteluvastauksissa näkyi korkea ammatillisuuteen liittyvä työmoraali ja halu parantaa perhetyön vaikuttavuutta. Vaikuttavuuteen liittyvä perhetyön arviointi, jonka toivon jatkuvan koko perhepalvelujärjestelmää koskevana tämän arviointitutkimuksen jälkeen. Perhetyön toimijoille on tärkeää saada säännöllisesti tietoa oman toimintansa onnistumisesta asiakkailtaan, työyhteisöltään ja työtä ohjaavalta organisaatiolta. Jatkuvan arvioinnin kautta ammatillaiset saavat tietoa omasta toiminnastaan ja sen käsittely mahdollistaa tarpeelliset toiminnan muutokset. Näin varmistetaan myös se, että perhetyö pystyy vastaamaan jatkuvasti muuttuvan toimintaympäristön kehityshaasteisiin. (Isoherranen 2006, 125.)

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia rohkaistaan innovatiiviseen kehittämiseen. Pesuehanke sai alkunsa toukokuussa 2011 syntyneestä ideasta. Ideani muuttuminen konkreettiseksi määräaikaiseksi työksi, toimijoiden yhteistyöksi ja perhetyön toimintaympäristöiksi oli upea kokemus. Se oli myös hyvin henkilökohtainen kokemus, jonka aikana minulle muodostui vahva perhetyöntekijän identiteetti. Näin henkilökohtaisen kokemuksen ulkoistaminen arvioitavaksi kohteeksi oli haastavaa. Oman roolini hankkeen ideoijana, suunnittelijana ja toteuttajana oli tutkimuksen kannalta sekä hedelmällinen että haastava. Tunsin tavallaan olevani itsekin arvioinnin kohteena. Oma näkökulmani hankkeeseen oli varmasti sen tavoitteiden värittämä ja tunnepitoinen. Toisaalta näin myös olevani hankkeen kehittämistyön asiantuntija ja tiedolla oli ratkaiseva rooli tutkimuksen onnistumisen kannalta.

Osallistuin tutkimusaineiston keräämiseen osallistuvan havainnoinnin keinoin. Havainnoihini vaikuttivat varmasti usein hyvin läheinen suhde havainnoitaviin ihmisiin sekä

työlleni asettamat tavoitteet. Toisaalta äitinä ja perhetyöntoimijana minun oli helppo samaistua ja tulkita havainnoimieni henkilöiden käyttäytymistä. Epävarmuus omien havaintojen objektiivisuudesta johti siihen, että tutkimus sisältää vain vähän suoranaista havaintomateriaaliin perustuvaa arviointia. Havaintoaineisto ja sen hankintaprosessi muokkasivat luultavasti kuitenkin ammatillisia asenteitani ja vaikuttivat näin epäsuorasti tutkimuksessa tekemiini johtopäätöksiin ja kehittämisideoihin. Pyrin tutkimuksessani arvioimaan hanketta läheisestä kosketuspinnasta huolimatta mahdollisimman objektiivisesti. Uskon, että tutkimukseni laaja aineisto takasi tutkimukselleni riittävän objektiivisuuden ja teki siitä varteenotettavan läheisestä roolistani huolimatta.

Pesue-hankkeen tuloksena syntyi paljon hyvää. Se näkyi konkreettisina asioina perheiden arkipäiväisessä elämässä, kuten uusina perheiden kohtaamispaikkoina ja niissä syntyneinä ystävyysuhteina. Se näkyi myös laajemmassa mittakaavassa toimijoiden välisen yhteistyönä, konkreettisten palveluketjujen syntymisenä, perhepalvelujen ja koko Säky-län perheystävällisyyden paranemisena. Myös tahtotila kehitetyn toiminnan jatkuvuudelle oli olemassa ja lähes kaikki mukana olleet tahot ottivatkin toimintoja hoidettavakseen hankkeen päätyttyä. Voidaankin siis todeta, että kehittämistyössä onnistuttiin.

Moni Pesue-hankkeen aikana kehitetty toimintamuoto jatkui tavalla tai toisella, mutta tehtävien jakaminen rikkoi kuitenkin sen luoman palveluketjun eli ennaltaehkäisevän perhetyöntekijän ja perheiden ”kohtaamisten ketjun”. Kohtaamiset perhevalmennuksessa, onnittelukotikäynnillä, avoimissa perhekerhoissa sekä usein myös perhetapahtumissa loivat jatkumon, johon koko hyvinvointia edistävä perhetyö nojasi. Aito kohtaaminen ja tuki tuleminen madalsi perheiden kynnystä pyytää apua, kun tilanne sitä vaati. Hyvinvointineuvolamallilla voitaisiin tämä ketju vielä yhdistää ja samalla ottaa merkittävä askel perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

LÄHTEET

Alasatakunta 20.8.2013, 6.

Alavaikko, Mika 2012. Opettaja. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Luento Kvantitatiivisesta tutkimuksesta 21.8.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Tampere: Vastapaino.

Familjecentraler i.a. Föreningen för familjecentralers främjande. Viitattu 15.10.2013. <http://www.familjecentraler.se/>

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita.13. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Honkonen, Heidi 2013. Perheneuvoja, Säkylän kunta. Säkylä. Henkilökohtainen tiedonanto 23.10.

Hulmi, Tarja 2013. Lastenneuvolan terveydenhoitaja, Säkylän ja Köyliön terveydenhuollon kuntayhtymä. Säkylä. Henkilökohtainen tiedonanto 22.10.

Hyvinvointi 2015 -ohjelma. Sosiaalialan pitkän aikavälin tavoitteita. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:3. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 17.11.2013. <http://pre20090115.stm.fi/ak1171526287050/passthru.pdf>

Häggman-Laitila, Arja; Ruskomaa, Leena & Euramaa, Katri-Ina (toim.) 2000. Varhaista tukea lapsiperheille. Kokemuksia Lapsiperhe -projektin perhetyöstä. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Isoherranen, Kaarina 2006. Moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY.

Jokinen, Irma 2013. Toimistosihteerit, Säkylän seurakunta. Säkylä. Henkilökohtainen tiedonanto 9.9.

Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. 2. uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Kananen, Jorma 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 93. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kauppinen, Sari (toim.) 2010. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntijoiden arvioita peruspalvelujen tilasta. Peruspalvelujen tila 2010 -raportin tausta aineisto. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

- Kohvakka, Timo & Peltola, Jaana i.a. Imatran hyvinvointineuvola perheiden tukena arjessa. Sosiaali- ja terveysalan tulevaisuuden ennakointi. Loppuraportti. Viitattu 10.10.2013. http://www.ekky.fi/sote/documents/loppuraportti_9.pdf
- Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit. Tavoitteena tietoon perustuva lapsipolitiikan johtaminen. Opetus ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:3. Helsinki: Unigrafia.
- Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 29.8.2013. <http://pre20090115.stm.fi/pr1098955086116/passthru.pdf>
- Lastensuojelulaki 2007/417, 13.4.2007. Viitattu 1.9.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Levander, Pia 2013. Äitiysneuvolan terveydenhoitaja, Säkylän ja Köyliön terveydenhuollon kuntayhtymä. Säkylä. Henkilökohtainen tiedonanto 19.9.
- Meidän kirkko 2007. Osallisuuden yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietintö. Sarja C2007:10. Helsinki: Kirkkohallitus. Viitattu 15.8.2013. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf)
- Minäkö perhetyön tekijä? Suuntaviivoja perhelähtöisen työtteen vahvistamiseen seurakunnassa 2009. Suomen evankelisluterilaisen kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2009:10. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Nieminen, Ismo 2013. Vs. kirkkoherra, Säkylän seurakunta. Säkylä. Henkilökohtainen tiedonanto 5.9.
- Paavola, Auli 2004. Leksandin Perhekeskuksen toimintamalli. Teoksessa Auli Paavola (toim.) Perhe keskiössä.. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Pesue-hankkeen loppuraportti 2012.
- Pesue-hankkeen perhepalvelukysely kevät 2012.
- Pesue-hankkeen perhepalvelukysely 2013.
- Pesue-hankkeen toimintasuunnitelma 2011.
- Pohjola, Kirsi 2005. Perhe ja lapsen perhe. Teoksessa Mikko Reijonen (toim.) Voimaa perhetyöhön. Jyväskylä: PS-kustannus, 4360.
- Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 2011. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 15.10.2013. <http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>

- Reijonen, Mikko 2005. Mitä työtä se perhetyö oikein on? Ammattina perhetyöntekijä. Teoksessa Mikko Reijonen (toim.) Voimaa perhetyöhön. Jyväskylä: PS-kustannus, 715.
- Sakasti i.a.a. Kirkon perhetyö. Viitattu 1.9.2013.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content386525>
- Sakasti i.a.b. Eu-hankkeen hallinnointi ja kirjanpito. Viitattu 11.11.2013.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2F9732>
- Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma 2012–2015. Toimeenpanosuunnitelma. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:20. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 23.10.2013.
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-23137.pdf
- Sosiaaliportti 2013a. Lastensuojelun käsikirja. Perhetyö. Viitattu 29.9.2013.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/>
- Sosiaaliportti 2013b. Tutkimus. Viitattu 14.10.2013. http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/tutkimus/miten_tutkia_kaytantoa/#.UmkrIZ3yVMs
- Säkylä i.a. Säkylän kunta. Viitattu 11.9.2013. <http://www.sakyla.fi/>
- Säkylän kunta 2013. Säkylän kunnan hyvinvointikertomus 2013. Viitattu 5.9.2013.
<http://www.sakyla.fi/assets/files/perusturva/Sakylan%20kunnan%20hyvinvointikertomus.pdf>
- Säkylän kunta 2013. Säkylän kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2013–2020. Viitattu 29.9.2013. <http://www.sakyla.fi/assets/files/perusturva/Lasten%20ja%20nuorten%20hyvinvointisuunnitelma%202013-2020.pdf>
- Säkylän kunta 2012. Säkylän kunnan päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma 2012. Viitattu 5.9.2013. http://www.sakyla.fi/assets/files/Varhaiskasvatussuunnitelma_13.12.2012.pdf
- Säkylän seurakunta i.a. Viitattu 9.9.2013. <http://www.sakylanseurakunta.fi/?id=F105E94D-1DD64C9AA0F3-12B5D62C1DF4>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a. Kasvun kumppanit. Viitattu 20.10.2013.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/neuvolat/aitiysneuvola
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013. Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKA net. Viitattu 7.10.2013. <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/haku-sivu/?q=perheet>
- Tilastokeskus i.a. Lapsiperhe. Viitattu 30.8.2013.
<http://www.stat.fi/meta/kas/lapsiperhe.html>

Toimintaohjelma neuvolatyölle, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollolle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle 2012. Säkyli: Säkyli ja Köyliön terveydenhuollon kuntayhtymä. Tuloste tekijän hallussa.

Turun Arkkiihppakunta i.a. Arkkipooki. Viitattu 25.10.2013.
<http://www.arkkihiippakunta.fi/etusivu/arkkipooki/>

Uusimäki, Mervi 2005a. Perhetyö palvelujärjestelmässä. Teoksessa Mikko Reijonen (toim.) Voimaa perhetyöhön. Jyväskylä: PS-kustannus, 1741.

Uusimäki, Mervi 2005b. Perhetyötäkö kaikki? Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukseen julkaisusarja 20. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö . Viitattu 10.9.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110338>

Vilén, Marika; Leppämäki, Päivi & Ekström, Leena 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. 3. uudistettu painos. Helsinki: WSOY.

Vilen, Marika; Seppänen, Paula; Tapio, Nina & Toivanen, Riikka (toim.) 2010. Kohtauksia lapsiperheissä – Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki; Kirjapaja.

LIITE 1

KYSELYLOMAKE**LUOTTAMUKSELLINEN**

Vastaa rengastamalla mielestäsi oikea vaihtoehto tai kirjoita vastaus sille varattuun tilaan.

TAUSTATIETOJA:

1. Mikä on sukupuolesi?

1.nainen

2.mies

2. Mikä on syntymävuotesi? _____

3. Kuinka monta 0-7 vuotiasta lasta on perheessänne? _____

4. Perheenne 0-7 vuotiaiden lasten iät? _____

AVOIMET PERHEKERHOT:

(Avoimet perhekerhot = Seurakunnan vauva- ja perhekerho, MLL:n perhekahvila, Pesueen iltaperhekerho, Pesueen kesäperhekerhotoiminta)

5. Oletteko osallistunut Perheiden Pytingillä kokoontuviin avoimiin perhekerhoihin elokuun 2011 jälkeen?

1. kyllä

2. en

Jos vastasit kyllä, jatka seuraavaan kysymykseen, muuten siirry kysymykseen 9.

Näin avoimia perhekerhoja on kehitetty Pesue-hankkeen aikana:

- Kaikki kerhot saman katon alla Perheiden Pytingillä
- uusi iltaperhekerho: isillä ja työssäkäyvillä vanhemmilla on mahdollisuus osallistua toimintaan
- Kerhoissa muodostuneet vertaisryhmät tukevat vanhemmuutta ja perheiden arjen jaksamista
- Kerhoista tiedotetaan tehokkaasti
- Eri toimijoiden yhteistyön ja vapaaehtoistyö on lisääntynyt kerhoissa
- Kynnys perhevalmennuksen ja perhekerhojen ja eri kerhomuotojen väliseen siirtymiseen on madaltunut

6. Pesue-hanke on yhteistyökumppaneineen mielestäni onnistunut kehittämään avoimia perhekerhopalveluja

1. täysin eri mieltä
2. melko eri mieltä
3. en osaa sanoa
4. melko samaa mieltä
5. Täysin samaa mieltä

7. Pesue-hankkeen aikana kehitetyillä avoimilla perhekerhopalveluilla ollut positiivista merkitystä perheemme hyvinvointiin (Positiivinen merkitys = kertaluonteinen positiivinen kokemus tai pidempiaikainen positiivinen vaikutus perheenne hyvinvointiin)

1. täysin eri mieltä
2. melko eri mieltä
3. en osaa sanoa
4. melko samaa mieltä
5. Täysin samaa mieltä

8. Palautetta avoimista perhekerhoista: ruusuja/risuja, kehittämisideoita/millaista toimintaa kaipaavat?

MONIAMMATILLINEN PERHEVALMENNUS:

9. **Oletteko osallistunut neuvolan moniammatilliseen perhevalmennukseen vuoden 2012 aikana tai sen jälkeen?**

1. kyllä
2. ei

Jos vastasit kyllä, jatka seuraavaan kysymykseen, muuten siirry kysymykseen 13.

Näin neuvolan moniammatillista perhevalmennusta on kehitetty Pesue-hankkeen aikana:

- Perhevalmennukseen kutsutaan kaikki odottavat perheet - nyt ensisynnyttäjien lisäksi myös uudelleen synnyttäjät saavat kutsun.
- Perhevalmennuksessa vanhemmat saavat, kuten ennenkin, tietoa odotukseen, synnytykseen ja lapsen hoitoon liittyvistä asioista. Sen lisäksi perhettä, vanhemmuutta ja lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta tuetaan lapsen ensimmäisen elinvuoden ajan osana neuvolan perhevalmennusta.
- Kehitetty perhevalmennusrunko sisältää 12 kokoontumista, 6 odotus aikana ja 6 lapsen syntymän jälkeen. Kokoontumisten luonnetta on muutettu ”tietopohjaisesta opetuksesta” säännöllisesti kokoontuvaksi vertaisryhmäksi.

10. Neuvola on Pesue-hankkeen tukemana mielestäni onnistunut kehittämään moniammatillista perhevalmennusta

1. täysin eri mieltä
2. melko eri mieltä
3. en osaa sanoa
4. melko samaa mieltä
5. Täysin samaa mieltä

11. Pesue-hankkeen aikana kehitetyllä moniammatillisella perhevalmennuksella on ollut positiivista merkitystä perheemme hyvinvointiin (Positiivinen merkitys = kertaluonteinen positiivinen kokemus tai pidempiaikainen positiivinen vaikutus perheenne hyvinvointiin)

1. täysin eri mieltä
2. melko eri mieltä
3. en osaa sanoa
4. melko samaa mieltä
5. Täysin samaa mieltä

12. Palautetta moniammatillisesta perhevalmennuksesta: ruusuja/risuja, kehittämisideoita?

ONNITTELUKOTIKÄYNNIT VAUVAPERHEIDEN KOTEIHIN:

Pesue-hanke aloitti uutena toimintamuotona onnittelukotikäynnit vauvaperheisiin. Onnittelukotikäynnin tavoitteena on toimia perheille positiivinen viestinä ja toivottaa uusi säkyläläinen tervetulleeksi kuntaan. Vauva saa onnittelukotikäynnin yhteydessä muuttaman lahjan hankkeessa mukana olevilta ja sitä tukevilta tahoilta.

13. Onko Pesue-hankkeen työntekijä käynyt onnittelukotikäynnillä perheessä?

1. kyllä
2. ei

Jos vastasit kyllä, jatka seuraavaan kysymykseen, muuten siirry kysymykseen 17.

14. Onnittelukotikäynti on tarpeellinen ja/tai positiivinen uusi tapa kohdata vauvaperhe

1. täysin eri mieltä
2. melko eri mieltä
3. en osaa sanoa
4. melko samaa mieltä
5. Täysin samaa mieltä

15. **Pesue-hanketyöntekijän onnittelukotikäynnillä on ollut positiivista merkitystä perheemme hyvinvointiin** (Positiivinen merkitys = kertaluonteinen positiivinen kokemus tai pidempiaikainen positiivinen vaikutus perheenne hyvinvointiin)

1. täysin eri mieltä
2. melko eri mieltä
3. en osaa sanoa
4. melko samaa mieltä
5. Täysin samaa mieltä

16. **Palautetta onnittelukotikäynnistä: ruusuja/risuja/kehittämideoita?**

YHDISTYSYHTEISTYÖSSÄ TOTEUTETUT PERHETAPAHTUMAT:

Pesue-hanke on koordinoanut yhdistysten yhteistyönä toteutettuja perhetapahtumien järjestämistä. Perhetapahtumia on järjestetty 2 kertaa vuodessa. Tapahtumissa perheillä mahdollisuus viettää yhteistä aikaa mukavan tekemisen merkeissä ja kohdata muita samassa elämäntilanteessa olevia perheitä.

Pesue-hankkeen aikana on ollut 4 kpl yhdistisyhteistyössä toteutettua perhetapahtumaa. Ne ovat keränneet noin 1700 osallistujaa ja niiden järjestelyissä on ollut mukana yli 100 vapaaehtoista.

17. **Onko perheenne ollut mukana Pesue-yhteistyössä järjestetyissä perhetapahtumissa?**

1. kyllä
2. ei

Jos vastasit kyllä, jatka seuraavaan kysymykseen, muuten siirry kysymykseen 21.

18. Pesue-hankkeen aikana järjestetyt perhetapahtumat ovat olleet onnistuneita tapahtumia, joissa perheillämme on ollut mukavaa viettää yhteistä aikaa.

1. täysin eri mieltä
2. melko eri mieltä
3. en osaa sanoa
4. melko samaa mieltä
5. Täysin samaa mieltä

19. Pesue-hankkeen aikana järjestetyillä perhetapahtumilla on ollut positiivista merkitystä perheemme hyvinvointiin (Positiivinen merkitys = kertaluonteinen positiivinen kokemus tai pidempiaikainen positiivinen vaikutus perheenne hyvinvointiin)

1. täysin eri mieltä
2. melko eri mieltä
3. en osaa sanoa
4. melko samaa mieltä
5. Täysin samaa mieltä

20. Palautetta perhetapahtumista: ruusuja/risuja, kehittämisideoita/millaista toimintaa kaipaavat?

SÄKYLÄN KUNNAN PERHEYSTÄVÄLLISYYS

21. Pesue-hankkeella on mielestäni ollut positiivinen vaikutus Säskylän kunnan perheystävällisyyteen

1. täysin eri mieltä
2. melko eri mieltä
3. en osaa sanoa
4. melko samaa mieltä
5. Täysin samaa mieltä

22. Kuinka perheystävälliseksi kunnaksi arvioisit Säkylän nyt, kesällä 2013?
(1=ei panosta perheiden hyvinvointiin, 10=erittäin perheystävällinen, O=en osaa sanoa)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- **Lopuksi voit antaa palautetta Pesue-hankkeelle:**

- **Kehittämisideoita siitä, miten Säkylä voisi olla vielä perheystävällisempi kunta?**

KIITOS ARVOKKAASTA VASTAUKSESTASI!

Lisätietoja:

Pesue-hankevetäjä Outi Mäntynen p. 050-3230111 outi.mantynen@evl.fi